

rojekti

äätiö, Honkalampi-säätiö

Sisältö

1. JOHDANTO.....	4
2. ELÄMÄNLANKA-PROJEKTIN TOIMINTAPROSESSIT JA HENKILÖSTÖ	5
3. KUNTOUTUSKURSSIKOKONAISUUDEN MALLINTAMINEN.....	9
3.1 II kuntoutuskurssikokonaisuus (05/09-08/10).....	9
3.1.1 Alkukartoitus ja kurssivalinnat	10
3.1.2 I ryhmäjakso koko perheelle 18.-20.9.2009.....	12
3.1.3 Nuorten ryhmäjäskot 13.-15.11.2009 ja 12.-14.2.2010.....	12
3.1.4 Palveluohjaukselliset kotikäynnit (01-03/2010).....	14
3.1.5 Koko perheen ryhmäjakso 23.–25.4.2010	19
3.1.6 Yhteenveto II kurssikokonaisuuden palautteista.....	20
3.1.7 Seurantakäynnit.....	26
3.2 Kuntoutuksellinen ryhmätoiminta	27
3.2.1 Palaute nuorelle, vanhemmille ja hoitavalle taholle	29
3.2.2 Ryhmätoiminnan arviointi projektin näkökulmasta.....	30
3.3 Kurssikokonaisuuksiin liittyvä tutkimustyö.....	31
3.3.1 Kurssikokonaisuuden merkitys ja hyöty nuorten, vanhempien ja kurssityöntekijöiden kokemana.....	31
3.3.2 Erytystä tukea tarvitsevien nuorten osallisuus Elämänlanka-projektin kuntoutuskursseilla nuorten ja työntekijöiden kokemana.....	32
4. KUNTOUTUSKURSSITOIMINNAN KEHITTÄMISTÄ TUKEVIEN TYÖRYHMIEN TOIMINTA	34
4.1 Ohjausryhmä.....	34
4.2 Ideatyöryhmä	35
4.3 Tutkimustyöryhmä ja projektiin liittyvät opinnäytetyöt	35
5. TIEDOTTAMINEN JA VIESTINTÄ.....	36
5.1 Viestintäsuunnitelmaan pohjautuva tiedottaminen	36
5.2 Arviointifoorumi	37

6. PROJEKTINHALLINTA- JA HENKILÖSTÖPROSESSIT.....	39
6.1 Seuranta ja arviointi	39
6.2 Johtoryhmän arvio projektin toiminnasta.....	39
6.3 Henkilöstön osaamisen kehittäminen.....	41
Liitteet:.....	43

Liite 1. II kurssikokonaisuuden nuorten ryhmäjakson ohjelma.

Liite 2. II kurssikokonaisuuden perheen ryhmäjakson ohjelma.

Liite 3. ”Maailma silmistäs heijastuu..”. Sosiaalipedagogiikan aikakauskirja 2010.

Liite 4. Elämänlanka-projektin tutkimusinfo.

Liite 5. Elämänlanka-projektin yleisesite.

Liite 6. IV kuntoutuskurssikokonaisuuden esite.

Liite 7. Arviointifoorumin esite, Kuopio 13.10.2010.

Liite 8. Kuntoutuskurssimallin kehittäminen Itä-Suomessa. Autismi-lehti 1/2010.

Liite 9. Arviointifoorumin arviointilomake, Kuopio.

Liite 10. Arviointifoorumin palautelomake, Kuopio.

Liite 11. Kokemuksia ja tunnelmia arviointifoorumista. ADHD-lehti 1/2011

Liite 12. Johtoryhmän laatiman Swot-analyysin yhteenveto

1. JOHDANTO

Savon Vammaisasuntosäätiön ja Honkalampi-säätiön yhteistyössä toteuttama Elämänlanka-projekti on toiminut Itä-Suomen alueella syyskuusta 2008 lähtien. Kehittämishanke saa RAY:n avustusta vv. 2008–2013. Projektin kohderyhmänä ovat itä-suomalaiset, 13–20-vuotiaat nuoret, joilla on neurologisia erityisvaikeuksia tai neuropsykiatrisia ongelmia (esim. ADHD, Asperger, kielihäiriöt, oppimisvaikeudet) sekä nuorten perheenjäsenet ja lähiverkostot. Projektin aikana toteutetaan useita nuorille ja perheille suunnattuja kuntoutuskursseja. Elämänlanka-projektin aikana kehitettävien kuntoutuskurssimallien avulla etsitään keinoja ja välineitä, miten nuorta ja hänen perhettään voidaan tukea aikuistumiseen ja itsenäistymiseen liittyvässä elämäntilanteessa. Tavoitteena on, että projektin päätyttyä Savon Vammaisasuntosäätiö ja Honkalampisäätiö toteuttaisivat yhteistyössä mallinnettuja kuntoutuskursseja Itä-Suomen alueella.

Projektin toiminnan aikana on toteutettu kolme n. vuoden mittaista kuntoutuskurssikokonaisuutta. Kurssitoimintaan on osallistunut 21 nuorta perheineen. Kaikki perheenjäsenet (nuoret, vanhemmat ja sisarukset) mukaan luettuna kurssikokonaisuuksiin liittyvillä ryhmäjaksoilla on ollut mukana 88 henkilöä. Kurssikokonaisuuksiin osallistuneet nuoret ovat olleet iältään 13–20-vuotiaita. Pääosin osallistuneet nuoret ovat olleet iältään 15-17-vuotiaita, jolloin neurologisen erityisvaikeuden lisäksi yhtenä merkittävänä yhdistävänä tekijänä on ollut peruskoulun jälkeisten jatko-opintomahdollisuuksien pohtiminen ja selvittäminen. Alueellisesti tarkasteltuna kurssitoiminta on tavoittanut nuoria perheineen seuraavilta paikkakunnilta:

- Pohjois-Savo: Kaavi, Karttula, Lapinlahti, Siilinjärvi, Varkaus, Vesanto
- Etelä-Savo: Heinävesi, Joroinen, Mikkeli, Pieksämäki, Puumala, Enonkoski
- Pohjois-Karjala: Juuka, Polvijärvi, Liperi, Joensuu

Kurssitoiminnan mallintamisen, kehittämisen ja juurruttamisen yhtenä välineenä on ollut tiivis yhteistyö kuntien henkilöstön kanssa. Ensimmäisestä toteutetusta kurssikokonaisuudesta alkaen on kunnilta tai hoitavalta taholta vaadittu maksusitoumus kurssitoiminnasta syntyvien kulujen kattamiseksi. Maksusitoumuksen suuruus on vaihdellut 500–1000 €/perhe, jonka myöntämisen osalta kuntien ja hoitavien tahojen käytännöt ovat vaihdelleet. Maksusitoumukset on myönnetty seuraavien lakien perusteella:

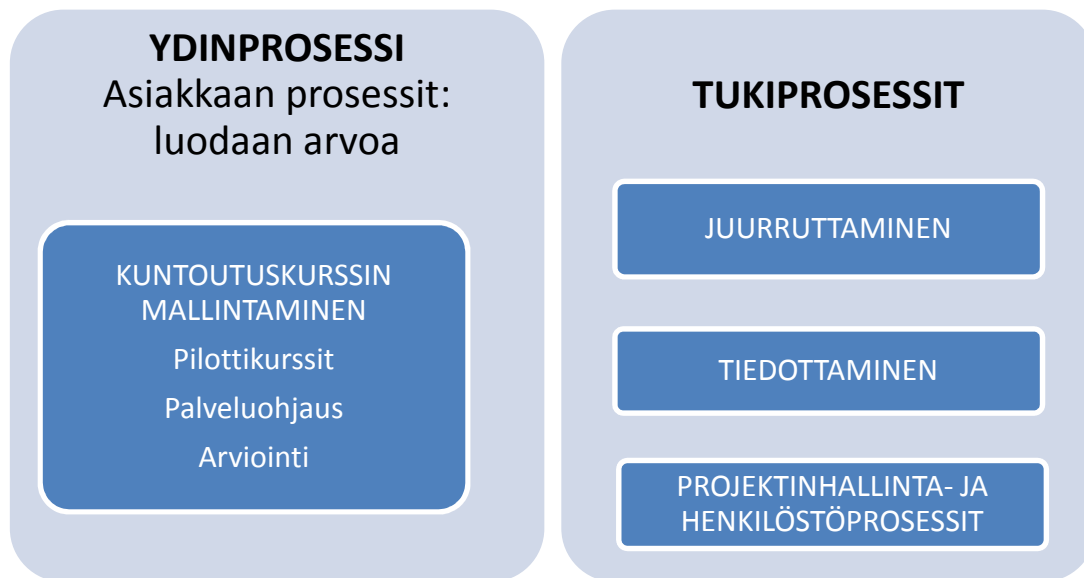
- vammaispalvelulaki: 5 nuorta perheineen
- lastensuojelulaki: 4 nuorta perheineen
- laki lääkinnällisestä kuntoutuksesta: 6 nuorta perheineen
- erikoissairaanhoidonlaki: 1 nuori perheineen
- sosiaalihuoltolaki: 2 nuorta perheineen
- kahden nuoren maksusitoumuksista ei selviä lakipohjaa

Tässä väliraportissa kuvataan vuoden 2010 aikana toteutuneita kurssitoimintaan liittyneitä toimintoja. Vuonna 2009 käynnistyneen I kurssikokonaisuuden osalta kuvataan seurantakäynneillä esiin tulleita asioita. Lisäksi kuvataan II kurssikokonaisuuteen liittyneet prosessit, kurssitoimintaan osallistuneiden palautteet sekä projektityöryhmän tekemä itsearviointi ko. kurssikokonaisuudesta. Joensuussa toteutuneen ryhmätoiminnan osalta kuvataan toteutuneita prosesseja ja arvioinnin tuloksia.

Projektin yhtenä kehittämiskohteena olevan avomuotoisen kurssitoiminnan (Kuopiossa toteutuva Tulevaisuus-ryhmä) ja III kurssikokonaisuuden osalta toiminnoista saadut kokemukset ja kehittämisen kohteet tullaan kuvaamaan vuoden 2011 väliraportissa omina kokonaisuuksinaan (molemmat toimintakokonaisuudet päättyvät kevään 2011 aikana).

2. ELÄMÄNLANKA-PROJEKTIN TOIMINTAPROSESSIT JA HENKILÖSTÖ

Elämänlanka-projekti aloitti toimintansa 1.9.2008. RAY:n avustusehdotus on tehty vuodelle 2013 saakka. Projektin toiminnan tavoite (ydinprosessi) on kuntoutuskurssimallin kehittäminen ja mallintaminen. Kurssikokonaisuuksien toteuttamisen ohella ydinprosessiin sisältyvät palveluohjaus sekä arviointi, joka liittyy keskeisenä toimintana jokaiseen projektin osaproessiin. Projektin tavoitetta tukevia prosesseja ovat kurssitoiminnan juurruttaminen, tiedottaminen sekä projektinhallinta- ja henkilöstöprosesseista huolehtiminen.

Projektin henkilöstöresurssiin on kuulunut osa-aikaisen projektipäällikön lisäksi vastaava kuntoutusohjaaja sekä kaksi kuntoutusohjaajaa. Vuoden 2010 aikana projektin henkilöstössä tapahtui muutoksia siten, että Kuopiossa toiminut kuntoutusohjaaja Paula Paavilainen jäi työlomalle 1.1.–28.12.2010 väliseksi ajaksi. Hänen sijaiseksi palkattiin 6.4.2010 alkaen TtK, ft Kirsi Rönkä, joka on toiminut projektin alkuvaiheesta saakka väliaikaisena kurssityöntekijänä ryhmäjaksoilla. Joensuussa kuntoutusohjaajan tehtävää hoitanut Marita Hirvonen siirtyi 1.11.2010 alkaen Honkalampisäätiön kuntoutus- ja ohjauspalveluihin. Hänen tilalleen palkattiin kuntoutusohjaajan tehtävään sosionomi Leila Ryyänen, joka myös on toiminut toteutuneilla ryhmäjaksoilla väliaikaisena kurssityöntekijänä. Alla olevassa taulukossa on kuvattu tarkemmin pro-

jektin työntekijäresurssit.

ELÄMÄNLANKA-PROJEKTIN TYÖNTEKIJÄT 2010	PROSESSINOMISTAJUUS	VASTUUALUE
Projektipäällikkö (33 % työaika) Kuopio Kirsi Ruutala, YTM/sosiaalipolitiikka	Juurruttaminen, projektin hallinta- ja henkilöstöprosessit	tiedottaminen, asiakastapaamiset, verkostoyhteistyö
Vastaava kuntoutusohjaaja (100 % työaika) Kuopio Marjo Hujanen, YTM/sosiaalipedagogiikka	Kuntoutuskurssin mallintaminen (Itä-Suomi)	Pohjois-Savo
Kuntoutusohjaaja (100 % työaika) Kuopio Paula Paavilainen, yhteisöpedagogi (AMK) Työlomalla 1.1.–28.12.2010 Sijaisena 6.4.2010 alkaen Kirsi Rönkä, TtK, fysioterapeutti	Kuntouttavan ryhmätoiminnan mallintaminen (Kuopio)	Etelä-Savo
Kuntoutusohjaaja (100 % työaika) Joensuu Marita Hirvonen, sosiaalikasvattaja 1.11.2010 alkaen Leila Ryytänen, sosionomi (AMK)	Kuntouttavan ryhmätoiminnan mallintaminen (Joensuu) Tiedottaminen (yleinen viestintäsuunnitelma)	Pohjois-Karjala

Prosessin omistajan vastuita

- Prosessi on tunnistettu ja kuvattu
- Prosessin työkalut ja –ohjeet ovat kunnossa
- Ihmiset ovat tietoisia kokonaisuudesta ja omasta roolistaan

- Poikkeamiin ja muutostilanteisiin tartutaan nopeasti
- Prosessia arvioidaan ja parannetaan systemaattisesti

Elämänlanka-projektissa kehitetään pidempikestoisia kuntoutuskurssikokonaisuuksia sekä avomuotoista kuntoutuksellista ryhmätoimintaa. Toteutuneet kurssikokonaisuudet ja kuntoutukselliset ryhmätoiminnot vuosina 2009–2011 on kuvattu seuraavassa kuviossa.

KUNTOUTUSKURSSIKOKONAISUUDET JA KUNTOUTUKSELLISET RYHMÄTOIMINNOT 2009-2011

KUNTOUTUSKURSSIKOKONAISUUS I Tuusniemen Viitakko

- Ryhmäjakso perheelle 2 vrk, ryhmäjakso nuorille 5 vrk, ryhmäjakso perheelle 2 vrk, palveluohjaukselliset koti-/verkostokäynnit
- 7 nuorta, 10 vanhempaa, 10 sisarusta
- 7 työntekijää, 2 opiskelijaa

KUNTOUTUSKURSSIKOKONAISUUS II Rautavaaran Metsäkartano

- Ryhmäjakso perheelle 2 x 2 vrk, ryhmäjakso nuorille 2 x 2 vrk, palveluohjaukselliset koti-/verkostokäynnit
- 7 nuorta, 12 vanhempaa, 7 sisarusta
- 9 työntekijää

ARVIOINTI-
FOORUMI
Kuopio

KUNTOUTUSKURSSIKOKONAISUUS III Rautavaaran Metsäkartano

- Ryhmäjakso perheelle 3 vrk x 2, perhetoimintapäivä x 2, ryhmäjakso nuorille 5 vrk, palveluohjaukselliset koti-/verkostokäynnit
- 7 nuorta, 14 vanhempaa, 14 sisarusta
- 7 työntekijää + asiantuntijapalvelut/perheterapeutti

RYHMÄ
KUOPIO
X10

RYHMÄ
KUOPIO
X 10

RYHMÄ
JOENSUU
X 8

RYHMÄ
JOENSUU
X 7

TULEVAISUUS-RYHMÄ, KUOPIO

- Ryhmätapaamiset nuorelle ja perheelle x 10, palveluohjaukselliset koti-/verkostokäynnit
- 4 nuorta, 8 vanhempaa
- 2 x kuntoutusohjaaja, perheterapeutti, neuropsykologi

RYHMÄ
JOENSUU
X 7

RYHMÄ
JOENSUU
X10

2009

2010

2011

3. KUNTOUTUSKURSSIKOKONAISUUDEN MALLINTAMINEN

Elämänlanka-projektissa kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalista kuntoutusta, jonka avulla tuetaan ja vahvistetaan nuoren sekä hänen perheensä elämäntaitoja tulevaisuutta varten. Tavoitteena on, että nuori pystyy suunnittelemaan ja toteuttamaan elämäänsä eteenpäin siten, että se olisi hänelle itselleen mielekästä ja merkityksellistä (esimerkiksi työelämä- ja sosiaalisten valmiuksien harjoittaminen, sosiaalisen verkoston laajeneminen, opiskelupaikan saaminen). Lisäksi tavoitteena on, että vertais-tuen ja erityisvaikeudesta saadun tiedon kautta nuori pystyy hyväksymään oman erityisyytensä ja sopeutuu elämään sen kanssa. Kuntoutuksen avulla nuori saa keinoja kompensoida neurologisista erityisvaikeuksista aiheutuvia ongelmia.

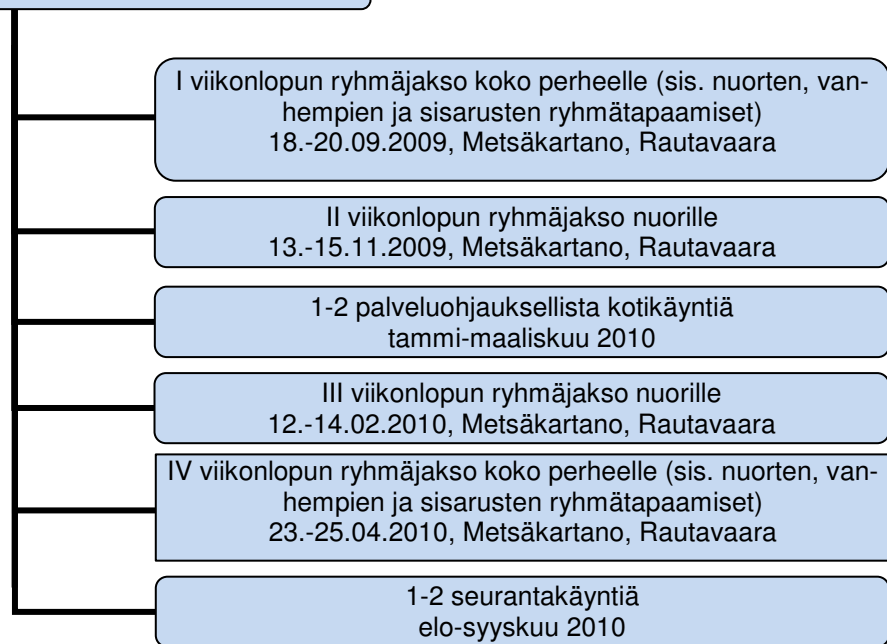
Elämänlanka-projekti jatkoi vuonna 2010 neurologisia erityisvaikeuksia omaaville nuorille ja heidän perheilleen soveltuvan kuntoutuskurssimallin kehittämistä. Projektin toteuttama I kuntoutuskurssikokonaisuus saatiin päätökseen keväällä 2010, jonka osalta toteutimme seurantakäynnit. Syksyllä 2009 käynnistyi II kuntoutuskurssikokonaisuus, josta vastaavasti seurantakäynnit toteutuivat syksyn 2010 aikana. Lisäksi Joensuussa toteutui yksi kuntoutuksellisen ryhmä yhteistyössä Honkalampi-säätiön Sosneuro -toiminnan kanssa.

Kuntoutuskurssikokonaisuuden mallintamiseksi on vuonna 2010 aloitettu kolmas kurssikokonaisuus, jonka toiminta jatkuu vuonna 2011. Lisäksi vuonna 2011 jatkuu Tulevaisuus-ryhmän toiminta Kuopiossa. III-kurssikokonaisuuden ja Tulevaisuus-ryhmän rakennetta, sisältöä ja oppimisprosesseja tullaan kuvaamaan v. 2011 väliraportissa.

3.1 II kuntoutuskurssikokonaisuus (05/09-08/10)

Projektin II kuntoutuskurssi on toteutettu noin vuoden kestäväenä kokonaisuutena, jossa ryhmäjaksot on järjestetty viikonloppuisin. Vuonna 2009 kurssikokonaisuudesta toteutui kaksi ryhmäjaksoa, jotka järjestettiin Rautavaaran Metsäkartanolla. Vuonna 2010 kurssikokonaisuus jatkui palveluohjauksellisten kotikäyntien, kahden erillisen ryhmäjaksoson sekä seurantakäyntien merkeissä. Projektin II kurssikokonaisuus sisältöineen ja aikatauluineen kuvataan alla olevassa kuviossa.

II KUNTOUTUSKURSSIKOKONAISUUDEN SISÄLTÖ

Vuoden 2009 väliraportissa on kuvattu II kuntoutuskurssikokonaisuuteen osallistuneiden perheiden valintaprosessi sekä v. 2009 aikana toteutuneiden ryhmäjaksojen tavoitteet ja sisällöt. Lokakuussa 2010 projektin työryhmä toteutti itsearvioinnin liittyen II kurssikokonaisuuden kokonaisprosessiin. Tässä väliraportissa palataan vielä v. 2009 väliraportissa kuvattuihin toimintaprosesseihin projektin työryhmän koostaman itsearvioinnin pohjalta. Lisäksi kuvataan II kurssikokonaisuuden eteneminen, kooste ryhmäjaksoilta kerätystä palautteista sekä kurssikokonaisuudesta saatujen oppimisprosessien tuloksia. Kahteen toteutuneeseen kurssikokonaisuuteen liittyneet seurantakäynnit on koottu omaksi luvukseksi.

3.1.1 Alkukartoitus ja kurssivalinnat

II kuntoutuskurssikokonaisuuteen osallistuvat perheet valittiin syksyn 2008 ja kevään 2009 aikana kurssitoimintaan hakeutuneiden perheiden joukosta. Valinnassa olivat etusijalla ne nuoret ja perheet, jotka olivat edellisessä valinnassa jääneet ilman kurssipaikkaa. Lisäksi valinnassa kiinnitettiin huomiota seuraaviin asioihin:

- valitut nuoret tarvitsevat päivittäisessä toiminnassaan ulkopuolista tukea tai ohjausta
- nuorten saama aiempi kuntoutus on vähäistä
- nuoret syntyneet vuosina 1992–1995 (peruskouluikäisiä tai peruskoulua päättämässä olevia nuoria)
- valituilla nuorilla on neurologisten erityisvaikeuksien/neuropsykiatristen ongelmien lisäksi joko kehitysvammadiagnoosi tai laaja-alaisia kehityksen viivästyksiä

Projektin työryhmän toteuttaman itsearvioinnin pohjalta nimettiin seuraavat onnistumisen alueet:

- Ryhmän muodostamiseksi tehdyt valinnat olivat onnistuneet. Joillakin kurssikokonaisuuteen osallistuneilla nuorilla oli paljon tuen tarvetta arjen taidoissa ja kommunikaatiossa, joka herätti kurssityöntekijöillä epäilystä ryhmän toimivuudesta. Tuen tarpeet ja toimintakyvyssä esiin tulleet haasteet olivat kuitenkin nuoria yhdistävä tekijä.
- Perheiltä saatujen palautteiden mukaan hakeutumisvaiheessa tapahtuva kotikäynti on erittäin tarpeellinen ja merkityksellinen. Kotikäynnin yhteydessä nuori ja perhe saa tietoa kurssikokonaisuudesta ja motivoituu osallistumaan. Samalla projektin työntekijät saavat tietoa perheen toiminnasta, vuorovaikutuksesta ja dynamiikasta.

Tulevaisuudessa valintojen suhteen on huomioitava seuraavia asioita:

- Nuoren fyysisen toimintakyvyn on oltava sellainen, että se mahdollistaa liikumisen ryhmän mukana. Kommunikaation osalta vaatimukseksi asetettiin puheen ymmärtäminen ja ymmärretyksi tuleminen puheen avulla. Nuorella ei myöskään voi olla akuuttia päihdeongelmaa tai mielenterveyden kriisiä osallistuessaan kuntoutuskurssille.
- Valintavaiheessa on muistettava nuoren mahdollisuus tulkin tai henkilökohtaisen avustajan käyttöön kurssille osallistumisen tukena (esim. aistivammat).
- Hakeutujia olisi hyvä olla kolminkertainen määrä valittaviin nähden heterogeenisen kurssiryhmän muodostamiseksi.
- Ammatilliset perhekodit, sijaisperheet, uusioperheet ja ydinperheet ovat dynamiikaltaan erilaisia perheitä. Ryhmän osallistujien valinnassa on otettava huomioon vertaistuen toimivuus suhteessa perheiden tarpeisiin, elämäntilanteisiin ja tavoitteisiin.
- Kurssitoiminnan avulla saavutettavia yleisiä hyötyjä ja tavoitteita olisi hyvä osata kuvata ja kertoa perheille, jotta tunnistettaisiin potentiaalisia hyötyjä valintavaiheessa.

Työryhmän arvioinnin pohjalta nousi uusia kehittämiskohteita, joita olisi tarpeellista ottaa esille esim. toteutettaessa kuntiin suuntautuvia palvelutarvekartoituksia:

- Sijaisperheille lastensuojelun rahoitus on jo olemassa, joka mahdollistaa kuntien intressin sijaisperheiden työn tukemiseen. Ideana nousi esille sijaisperheille ja perhekodeille suunnatun kurssitoiminnan järjestämisen, jossa painotettaisiin työnhajauksellista otetta, vanhemmuuden tukemista ja tiedon lisäämistä neurologisista erityisvaikeuksista.
- Hyödyllisiä interventioita voisi myös olla pelkästään vanhemmille suunnatut kurssi- tai ryhmätoiminnot.

3.1.2 I ryhmäjakso koko perheelle 18.-20.9.2009

Toinen kurssikokonaisuus käynnistyi varsinaisesti syyskuussa, jolloin toteutettiin ensimmäinen koko perheelle suunnattu ryhmäjakso (18.–20.9.2009). Ryhmäjaksoon osallistui 7 kurssilaisen lisäksi 11 vanhempaa ja 7 sisarusta. Henkilökuntaresurssi koostui neljästä projektin työntekijästä ja kolmesta väliaikaisesta kurssityöntekijästä. Lisäksi ryhmäjaksolle osallistui kaksi sosionomi-opiskelijaa, jotka olivat palkattuina ryhmäavustajiksi.

Toteutuneen ryhmäjakson osalta työryhmä tunnisti seuraavia onnistumisia:

- Nuorten ja sisarusten yhteistyönä toteutettu melontaretki mahdollisti omien rajojen ylittämisen sekä toimintamuotona vapautti peloista ja sosiaalisista jännitteistä. Myös vanhemmat saivat uutta näkökulmaa nuoren taidoista.
- Nuorten yöpymispaikkana toiminut Metsäpirtti mahdollisti nuorten toimimisen yhteisessä tilassa ja he pitivät yhdessä yöpymisestä.

Kyseisen ryhmäjakson osalta työryhmä havaitsi kehittämisen kohteita lähinnä käytännön järjestelyihin liittyen. Jatkossa on syytä kiinnittää erityistä huomiota seuraaviin asioihin:

- Nuorten yöpymispaikkana toiminut Metsäpirtti oli liian kaukana muista toimintatiloista ja hankaloitti liikkumista. Lisäksi nuorille oli käytössä vain yksi wc, joka vaikutti aamu- ja iltatoimintojen suorittamiseen. Myös pienet huoneet vaikeuttivat päivittäisissä toimissa ohjaamista.
- Osallistujille ja työntekijöille on annettava yleinen info ensimmäisenä kurssipäivänä kurssipaikan tarjoamista mahdollisuuksista ja vaihtoehdoista. Tämä mahdollistaa perheiden aktiivisemmän ja omaehtoisen toiminnan, kun heitä vastuutetaan pohtimaan sisältöä kurssiohjelman ulkopuolella olevan vapaa-ajan käytölle.
- Ryhmäjakson alussa perheille jaetaan kurssikansio, joka sisältää yleisiä ohjeita, kaikkien vertaisryhmien ohjelmat, osallistujien yhteystiedot sekä henkilökunnan päivystysnumeron.

3.1.3 Nuorten ryhmäjakset 13.-15.11.2009 ja 12.-14.2.2010

II kurssikokonaisuuteen sisältyi kaksi viikonlopun mittaista ryhmäjaksoa Rautavaaran Metsäkartanolla. Marraskuussa 2009 toteutuneeseen ryhmäjaksoon osallistui neljä nuorta, neljä työntekijää ja yksi opiskelija. Kolme nuorta ei pystynyt osallistumaan sairastumisien vuoksi. Ryhmäjakson sisältö on tarkemmin kuvattu v. 2009 väliraportissa.

Toinen nuorille suunnattu ryhmäjakso toteutettiin 12.–14.2.2010 (liite 1). Ryhmäjaksolle osallistui kuusi nuorta yhden nuoren jäätyä pois sairastumisen vuoksi. Henkilöstöresurssiin kuului kahden projektin työntekijän lisäksi kolme väliaikaista kurssityöntekijää ja yksi opiskelija. Alla on koottuna ryhmäjaksolle osallistuneet työntekijät ja heidän koulutustaustansa:

<i>kurssityöntekijä</i>	<i>koulutus</i>	<i>vastuualue</i>
Marjo Hujanen	YTM, toimintaterapeutti (AMK)	kurssin johtaja
Marita Hirvonen	sosiaalikasvattaja	nuorten ohjaaja
Kirsi Rönkä	TtK, fysioterapeutti	nuorten ohjaaja
Jari Miettinen	psykiatrinen sairaanhoitaja	nuorten ohjaaja
Leila Ryytänen	sosionomi (AMK)	nuorten ohjaaja
Satu Lankinen	yhteisöpedagogiopiskelija (AMK)	

Nuorten ryhmäjaksojen yleisenä tavoitteena on ollut nuorten keskinäisen toimimisen vahvistaminen, sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen harjoitteluun sekä myönteisen minäkuvan ja omatoimisuuden vahvistaminen. Ryhmäjaksoilla on panostettu arkielämän taitojen harjoitteluun. Päivittäiset askareet, kuten aamu- ja iltapalojen valmistamiset, ovat korostaneet jokaisen nuoren merkittävää roolia yhteisön hyväksi työskentelemisessä sekä mahdollistaneet positiivisen kokemuksen saamisen omasta työskentelystä. Lisäksi nuorten suunnitellut osiot ovat antaneet nuorille mahdollisuuden yhteiseen päätöksentekoon, vaikuttamiseen ja osallisuuden kokemukseen. Erilaiset toimintamuodot ovat mahdollistaneet myös monelle nuorelle omien rajojen ylittämisen asioissa, jotka aiemmin ovat tuntuneet kenties jopa mahdottomilta. Lisäksi ryhmäjaksoit ovat voineet tarjota nuorelle ensimmäisen tasavertaisen kaveruuden kokemuksen.

Nuorille suunnattujen ryhmäjaksojen osalta projektin työryhmä on syntyneiden kokemusten kautta todennut seuraavia asioita:

- Pelkästään nuorille suunnattuja ryhmäjaksoja pidettiin hyvänä ratkaisuna. Ryhmäjaksoit vahvistivat niin vanhemmille kuin nuorille pärjäämisen tunnetta, mahdollistivat nuorten keskinäisen toimimisen harjoittelua sekä itsenäistymistä vanhemmista.
- Ryhmäjaksoilla oli kiireetön tunnelma, joka heijastui niin kurssilaisiin kuin henkilökuntaankin. Nuoret nauttivat keskinäisestä olostaan ja ryhmän yhteinen henki mahdollisti jokaiselle nuorelle toimimisen omana itsenään. Henkilökunta oli suunnitellut paljon ohjelmaa viikonlopun ajalle, mutta kiireettömyyden ja rauhallisen tunnelman ylläpitämiseksi oltiin valmiita joustamaan etukäteissuunnitelmista ja etenemään kurssiryhmän jaksamisen/vaatimusten mukaisesti.
- Nuorten erityiset tuen ja ohjauksen tarpeet pystyttiin huomioimaan suunniteltaessa ohjelmaa ja sen sisältöä. Arkielämän taitojen harjoitteluksi nuorten ryhmälle oli riittävän haasteellista harjoitella aamu- ja iltapalojen laittamista huomioiden heidän toimintakykynsä. Esimerkiksi yhteiset ruokailutilanteet mahdollistivat ruokapöydässä käyttäytymisen harjoittelun, yhteisten pelisääntöjen noudattamisen ja keskinäisen vuorovaikutuksen vahvistamisen.

Ryhmäjaksojen osalta työryhmä havaitsi muutamia kehittämisen kohteita:

- Nuorten ensimmäisellä ryhmäjaksolla miltei puolet ryhmästä oli poissa sairastumisien vuoksi, joka vaikutti myös viikonlopun tunnelmaan. Ryhmäjaksoneen toteuttamiseen liittyvä ratkaisu tehtiin pikaisella aikataululla, vaikkakin se osoittautui ihan hyväksi ratkaisuksi. Ryhmäjaksoneen toteuttamiseen liittyvät ehdot olisi syytä kirjata omaksi dokumentiksi.
- Viikonloppu on liian lyhyt aika olla yhdessä nuorten ryhmän kanssa, joka vaatii ”lämmittelyä” pystyäkseen toimimaan keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Toimintakyvyltään nuorten ryhmä oli haasteellinen, jonka vuoksi edes vuorokausi lisää aikaa yhdessä toimimiseen ja sosiaalisten taitojen harjoitteluun olisi ollut tälle ryhmälle hyvä vaihtoehto. Myös kustannusrakenteeltaan nuorten ryhmäjaksoneen toteuttaminen esim. maanantaista perjantaihin kestäväenä on kannattavampi vaihtoehto.

3.1.4 Palveluohjaukselliset kotikäynnit (01-03/2010)

Palveluohjauksellisen työotteon kautta nuoria ja heidän perheitään on ohjattu, neuvottu ja rohkaistu palveluiden piiriin. Kotikäynnit ja tiivis yhteistyö kotikunnan tai hoidosta ja kuntoutuksesta vastaavan tahon kanssa on mahdollistanut kurssiprosessin yksilöllisen etenemisen ja perheen tarpeita vastaavan kuntoutuskokonaisuuden. Projektin työntekijät ovat pystyneet reagoimaan tapaamisten tarpeisiin esim. nuoren ja perheen elämäntilanteen tai tuen tarpeen muuttuessa.

Kotikäyntien ja viranomaisten kanssa tehdyn yhteistyön kautta on saatu luotua verkostoja, jonka myötä projektin työntekijöille on muodostunut tieto lähestyttävistä tahoista esim. maksusitoumusta haettaessa tai sovittaessa verkostotapaamisia. Palveluohjauksellinen työote on mahdollistanut nuoren tarvitsemien tuki- ja kuntoutusmuotojen järjestämisen, jonka myötä nuori on pystynyt muuttamaan pois lapsuudenkodista, jatko-opintomahdollisuudet ovat selkeytyneet tai nuori on saanut keinoja/menetelmiä arjen hallinnan tueksi. Kurssikokonaisuuden aikana nuorelle on laadittu palvelusuunnitelma, jonka yhteydessä on sovittu kunnan taholla toimivasta yhteyshenkilöstä. Näin nuori ja vanhemmat ovat tulleet tietoisiksi, ketä lähestyä elämäntilanteiden tai tuen tarpeiden muuttuessa.

Kurssikokonaisuuden peruspakettiin on määriteltä neljä kotikäyntiä, joista ensimmäinen kotikäynti tapahtuu alkukartoituksen merkeissä. Yhteen kotikäyntiin sisältyy tapaamiseen liittyvää valmistelu-aikaa 2 h (papereihin tutustuminen, palaverin järjestely, suunnitelman teko), matka-aika luokituksen mukaan (50-100 km, 101-150 km, 151-200 km), ohjaus-aika perillä 2h, kirjaaminen 30 min. ja muut jälkityöt esim. puhelut 30 min. Lisäksi työajan laskennassa on huomioitu mahdollisuus kirjata jokaiselle asiakkaalle lausunto tai suositus tuki- ja kuntoutusmuotojen hakemiseksi (2h).

Palveluohjauksellisten käyntien/verkostotapaamisten sisältö on muotoutunut seuraavien teemojen käsittelyyn:

- kuntoutuskurssin tavoitteiden suunnitteleminen, syventäminen ja kuntoutukseen motivointi
- tulevaisuudensuunnitelmien tekeminen nuoren ja/tai perheen kanssa
- tutustumiskäynnit kouluihin, oppilaitoksiin, asumisvaihtoehtoihin liittyen

- arjen tukimuodoista/Kelan kuntoutusmuodoista tiedottaminen ja ohjaus nuorelle/perheelle
- palvelujärjestelmän tarjoamista mahdollisuuksista tiedottaminen
- palvelusuunnitelman, kuntoutussuunnitelman, HOJKS:n tms. asiakkaan kannalta tärkeän suunnitelman tekemiseen osallistuminen

Alla olevaan taulukkoon on koottu II kuntoutuskurssikokonaisuuden aikana toteutuneet kotikäynnit.

Nimi, synt.vuosi, dg	Pvm	Koti	Koulu	Muu	Km	Käynnin tarkoitus	Paikalla olleet
kurssilainen A	13.1.09	1			146	Alkukartoitus	perhe, projektin työntekijä
1995	22.10.09	1			151	Kuvastruktuurin laatiminen ja käyttöönotto	perhe, projektin työntekijä, opiskelija
Laaja-alaiset	26.1.10	1			164	Kuvastruktuurin hyöty arjessa, palvelutarpeen kartoitus	perhe, projektin työntekijä, opiskelija
oppimisvaikeudet, lievä kv	26.5.10	1			146	Seurantakäynti	perhe, projektin työntekijä
kurssilainen B	27.5.09	1			345	Alkukartoitus	perhe, kaksi projektin työntekijää
1995	9.6.10	1			206	Palveluohjaus, seurantakäynti	perhe, kaksi projektin työntekijää
laaja-alainen	13.9.10		1		336	HOJKS-palaveri	nuori, äiti, rehtori, opo, opettaja, erityisopettaja, kouluavustaja, projektin tt
keh.viive	14.10.10			1	336	Palvelusuunnitelman laatiminen	äiti, sos.sihteeri, projektin tt
kurssilainen C	4.12.08		1		128	Alkukartoitus	nuori, äiti, opettaja, kaksi projektin tt
1988	16.12.09	1			123	Palvelutarpeen kartoittaminen, tulevaisuuden suunnittelu	nuori, äiti, projektin tt
FAS	15.2.10		1		123	Palvelusuunnitelman laatiminen	nuori, äiti, opettaja, avohuollonohj., projektin tt
	26.5.10		1		123	Tulevaisuuden suunnittelu	nuori, äiti, opettaja, avohuollonohj., psykologi, projektin tt
	30.9.10		1		123	Seurantakäynti	nuori, äiti, opettaja, projektin tt
kurssilainen D	11.12.08	1			118	Alkukartoitus	nuori, äiti, sisko, projektin tt
1995	29.10.09	1			135	Kuntoutuskurssiseuranta	nuori, äiti, opiskelija, projektin tt
Aspergerin oireyht.	27.5.10			1	0	Seurantakäynti	nuori, äiti, projektin tt
kurssilainen E	29.6.09	1			156	Alkukartoitus	nuori, äiti, projektin tt
1993	29.9.09	1			156	Asumis- ja opiskelumahd. kartoittaminen	nuori, äiti, kunt. ohjaaja, projektin tt
lapsuusiän autismi,	11.11.09		1		162	HOJKS-palaveri	äiti, kunt.ohjaaja, opettaja, mus. terapeutti, vammaispalvelun tt, projektin tt
keskiast. Kv	15.12.09	1			146	Tukikeskustelu äidin kanssa	äiti, projektin tt

	11.1.10			1	144	Asumisvalmennuksen suunnittelu/työnjako	kunt.ohjaaja, vammaispalvelun tt, projektin tt
	3.2.10	1			146	Kuntoutuskurssiseuranta	nuori, äiti, projektin tt
	15.3.10			1	158	Kuntoutussuunnitelman tarkistus	äiti, kunt.ohjaaja, vammaispalvelun tt, opettaja, ft, os.hoitaja, os.hoitaja, sos.tt, hoitaja, psykologi, erit.opettaja
	9.6.10	1			140	Muuttopalaveri	äiti, kunt.ohjaaja, vammaispalvelun tt, kaksi projektin tt
	29.9.10	1			150	Seurantakäynti	nuori, äiti, projektin tt
kurssilainen F	2.12.08	1			162	Alkukartoitus	nuori, äiti, kaksi projektin tt
1994	6.9.10	1			168	Seurantakäynti	nuori, äiti, kaksi projektin tt
Aspergerin oireyht.	27.9.10			1	21	Tutustumiskäynti asumisvaihtoehtoon	nuori, vanhemmat, asumismuodon ohjaaja, projektin tt
kurssilainen G	10.11.08	1			175	Alkukartoitus	perhe, kaksi projektin tt
1993	9.12.09	1			146	Palvelutarpeen kartoittaminen	perhe, projektin tt
dysfasia	7.10.10	1			110	Seurantakäynti	nuori, äiti, kaksi projektin tt

Projektin työntekijöiden itsearviointin pohjalta kehittämisen ja tarkemman tarkastelun kohteeksi nimettiin seuraavat asiat:

- Palveluohjauksen merkityksestä on keskusteltava perheiden kanssa jokaisella ryhmäjaksoilla. Toisten perheiden esiin tuomista konkreettisista esimerkeistä palveluohjauksen tarjoamat mahdollisuudet voivat kirkastua paremmin perheille (esim. pyydetään aikaisemmalta kurssilta nuori/vanhempi kertomaan nuoren/perheen palveluohjauspolusta).
- Perheet eivät itse välttämättä tunnista tai osaa nimetä tarpeitaan palveluohjauksellisiin kotikäynteihin (esim. mitä tuki- tai kuntoutusmuotoa tms. olisi tarpeellista hakea arjen tueksi). Kuntoutuskurssin aikana saadun tiedon kautta he tiedostavat tai tunnistavat paremmin tuen tarpeen, kun kokonaisuus on päättymäisillään tai jopa päättynyt. Työryhmän sisällä on herättänyt pohdintaa, miten kauan palveluohjauksellista tukea tällaisissa tapauksissa tarjotaan.
- Verkostotapaamista suunniteltaessa on huolehdittava, että mahdollisuuksien mukaan tapaamiseen osallistuivat niin koulu-, terveys- kuin sosiaalitoimen edustajat.

3.1.5 Koko perheen ryhmäjakso 23.–25.4.2010

Kurssikokonaisuuden viimeiseen, koko perheelle suunnattuun ryhmäjaksoon osallistui 7 nuorta, 12 vanhempaa ja 9 sisarusta. Henkilöstöresurssi koostui kolmesta projektin työntekijästä ja neljästä väliaikaisesta kurssityöntekijästä. Lisäksi vanhempien ohjelmassa on ollut mukana ulkopuolisena asiantuntijana neuropsykologi Taisto Lepäsaari. Ryhmäjakson tarkempi ohjelma on kuvattuna liitteessä 2. Alla on koottuna henkilökunnan rakenne, koulutustaustat ja vastuualueet ryhmäjakson aikana:

<i>kurssityöntekijä</i>	<i>koulutus</i>	<i>vastuualue</i>
Marjo Hujanen	YTM, toimintaterapeutti (AMK)	kurssin johtaja
Kirsi Ruutala	YTM	vanhempien ohjaaja
Kirsi Rönkä	TtK, fysioterapeutti	nuorten ohjaaja
Jari Miettinen	psykiatrinen sairaanhoitaja	nuorten ohjaaja
Eveliina Hannonen	sosionomi (AMK)	sisarusten ohjaaja
Leila Ryytänen	sosionomi (AMK)	sisarusten ohjaaja
Tiina Männistö	fysioterapeutti-opiskelija	sisarusten ohjaaja

Ryhmäjakson yleisenä tavoitteena oli jatkaa kunkin kurssiryhmän kanssa käynnistettyä asioiden prosessointia. Lisäksi korostettiin perheen sisäisiä voimavaroja ja tuettiin perheitä itsenäisempään toimintaan. Ryhmäjaksoon osallistuneille nuorille, vanhemmille ja sisaruksille järjestettiin omaa sekä yhteistä toimintaa. Viikonlopun sisällön suunnittelussa huomioitiin nuorten ja vanhempien esittämät toiveet ja odotukset sekä aiemmilta ryhmäjaksoilta saatu palaute.

Koko perheelle suunnattujen ryhmäjaksojen sisällön ja rakenteen kehittämiseksi projektityöntekijät ovat nimenneet seuraavia, huomioitavia seikkoja:

- Vanhempien ohjelmasta on puuttunut prosessimaisuus ryhmäjaksojen keskityessä vain aloitukseen ja päättämiseen. Vanhempien keskinäiseen tapaamiseen ja asioiden työstämiseen on ollut ajallisesti liian vähän resurssia kurssikokonaisuudessa. Ajallisten resurssien vuoksi vanhempien osalta viikonlopun jaksot ovat muodostuneet liian kiireisiksi ja intensiivisiksi.
- Eri-ikäisten sisarusten osallistuminen ryhmäjaksoille ja sitä myötä ikätasoisien ohjelman suunnittelu sekä toteuttaminen edellyttävät runsasta henkilöstöresurssia. Sisarusten ohjelman organisointi on herättänyt ideoita erilaisista vaihtoehdoista, jotka mahdollistaisivat vanhempien osallistumisen, olisi järkevä ja tehokas järjestämistapa. Pohdinnan myötä on tullut esille seuraavia vaihtoehtoja sisarusten osallistumiseen liittyen:
 - 1) Kaikilla sisaruksilla on mahdollisuus osallistua ryhmäjaksoille, joka huomioidaan henkilöstöressurssissa.
 - 2) Vain kouluikäiset sisarukset osallistuvat ryhmäjaksoille, koska he hyötyvät tietopuolisesta ohjelmasta.
 - 3) Vain yli 10-vuotiaat sisarukset osallistuvat (hyödyn saaminen tietopuolisesta ohjelmasta vielä merkittävämpi).
 - 4) Sisarukset osallistuvat tietyille ryhmäjaksoille tai tiettyinä päivinä.
 - 5) Kurssikokonaisuuden hinnoittelussa huomioidaan perheenjäsenten määrä. Kuntien/hoitavien tahojen omavastuuosuus kattaa kahden sisaruksen osallistumisen perheestä. Mikäli sisaruksia on enemmän, peritään heidän osallistumisesta lisämaksu.

3.1.6 Yhteenveto II kurssikokonaisuuden palautteista

Kuntoutuskurssikokonaisuuden sisältöä, rakennetta ja toimintaympäristöjen fyysisiä rakenteita on arvioitu palautelomakkeiden avulla. Kukin osallistujaryhmä on suorittanut arvioinnin kunkin ryhmäjakson päättyessä. Tässä yhteenvedossa palautteet on koottu yhteen siten, että nuorten, vanhempien, sisarusten ja kurssityöntekijöiden antamat palautteet käsitellään omana kokonaisuutenaan.

Nuorten antama palaute:

Nuorten (7 hlöä) palautelomakkeessa arviointi on koostunut kahdesta eri osa-alueesta. Lomakkeeseen on sisältynyt väittämiä, joihin on annettu valmiiksi kolme vastausvaihtoehtoa: samaa mieltä, en osaa sanoa, eri mieltä. Toisena osiona nuoria on pyydetty arvioimaan ryhmäjakson sisältöä avoimien kysymysten avulla. Alla olevaan taulukkoon on koottu nuorten vastaukset palautelomakkeissa esitettyihin väittämiin (kooste neljän ryhmäjakson palautteista).

esitetty väittämä	samaa mieltä	en sanoa	osaa eri mieltä
Tulin mielelläni ryhmäjaksolle	21	3	
Olen viihtynyt ryhmäjaksolla (<i>kysyttiin IV ryhmäjaksolla</i>)	6	1	
Ryhmäjaksolla on ollut hauskaa toimintaa	23	1	
Olen saanut uusia kavereita (<i>kysyttiin I ryhmäjaksolla</i>)	6	1	
Olen tuntenut oloni turvalliseksi ryhmässä (<i>ky-syttiin IV ryhmäjaksolla</i>)	6	1	
Olen viihtynyt muiden nuorten seurassa	10	1	
Olen tullut toimeen muiden nuorten kanssa (<i>ky-syttiin IV ryhmäjaksolla</i>)	7		
Olen tullut toimeen ohjaajien kanssa	18	5	
Olen saanut olla oma itseni	13	2	
Olen tullut hyväksytyksi sellaisena kuin olen (<i>kysyttiin IV ryhmäjaksolla</i>)	6	1	
Olen saanut rohkeutta	16	7	1
Tykkäsin yöpyä muiden kurssilaisten kanssa	17		
Olen oppinut uusia asioita	19	5	
Millä mielellä odotat seuraavaa ryhmäjaksoa?	17		

Viimeisellä ryhmäjaksolla nuoret arvioivat ryhmäjaksoa kokonaisuutena kouluarvosanojen (4-10) avulla. Nuorten antama kouluarvosana vaihteli 8-10 välillä, jolloin ryhmäjakson keskiarvoksi muotoutui 9,47. Lisäksi heitä pyydettiin arvioimaan vielä seuraavia asioita kurssikokonaisuuden näkökulmasta.

esitetty väittämä	samaa mieltä	en sanoa	osaa eri mieltä
Olen saanut uusia kavereita	5	2	
Olen saanut uusia taitoja	5	2	

Olen saanut rohkeutta tavata uusia ihmisiä	7	
Minusta oli tärkeää, että pääsin kurssille	5	2

Nuoria pyydettiin määrittelemään, mitä asioita he ovat kokeneet oppineensa ryhmäjaksojen aikana. Opitut asiat liittyivät vapaa-ajan toimintoihin (jousiammunta, taikavarjo, melonta, lumikävely, mäenlasku, pilkkiminen, erätaidot), käden taitoihin (korun valaminen, puun vuoleminen) ja arjen taitoihin (kahvin keitto). Yhdessä palautteessa todettiin myös ryhmäjaksoilla koettujen asioiden olleen tuttuja. Tämän vuoksi nuori koki, ettei ollut oppinut uusia asioita.

Erilaiset vapaa-ajan toiminnot olivat myös nuorten mielestä ryhmäjaksojen parasta antia. Mieleen olivat jääneet erilaiset elämykselliset kokemukset (esim. melonta, pilkkiminen, lumikävely ja kahvit Turvekammilla, jousiammunta), luonnon tarjoamat elämykset (kusiaiset) sekä yhteinen vapaa-ajan vietto (levyraati, disco, mäenlasku, elokuvan katsominen). Mukavia hetkiä ja kokemuksia oli myös tarjonnut arjen taitojen harjoittelu aamupalan laitton merkeissä. Yhden nuoren mielestä mukavinta oli lähteä kotiin ensimmäisen ryhmäjakson jälkeen. Parhaaksi anniksi nimettiin myös ystävyys-suhteen syntyminen. Kurssikokonaisuuteen osallistumisen nuoret olivat kokeneet tärkeäksi sen vuoksi, että se oli mahdollistanut kavereiden tapaamisen, erilaisiin toimintoihin osallistumisen, uusien asioiden oppimisen sekä kokemisen. Lisäksi yksi nuorista koki, että Metsäkartanolla oli ollut mukavaa.

Noin puolet nuorista ei kokenut mitään ikävää ryhmäjaksoilla. Ikäväksi kokemukseksi oli nimetty ensimmäisellä ryhmäjaksoilla, ettei saanut katsoa telkkaria. Palautetta annettiin myös toisten käyttäytymisestä: ”ikävintä oli että erällä oli vaikeaa olla kunnolla. Se latisti vähän tunnelmaa”. Ikävänä oli koettu myös oman vuoron odottaminen sekä ohjaajien puuttuminen nukkumisjärjestelyihin. Toisen ryhmäjakson jälkeen yksi nuori koki ikäväksi poislähtemisen.

Vanhempien antama palaute:

Vanhemmilta (12 hlöä) pyydettiin palautetta lomakkeen avulla koko perheelle suunnattujen viikonloppujen päättyessä. Palautelomake koostui avoimista kysymyksistä, joissa vanhempia pyydettiin arvioimaan ennakkoinformaation laatua, ryhmäjakson ohjelmaa, kurssin fyysisiä puitteita, omia odotuksia suhteessa toteutuneeseen, ryhmäjakson aikana saatuja merkityksellisiä kokemuksia sekä perheen ja työntekijöiden välistä yhteistyötä. Ensimmäisen ryhmäjakson jälkeen pyydettiin vanhempia nimeämään myös omia odotuksiaan seuraavan ryhmäjakson suhteen.

Vanhemmat arvioivat kirjeitse ja sähköpostitse välitetyn tiedon sekä työntekijöiden tekemän kotikäynnin avulla saadun tiedon olleen riittävää. Kotikäynti oli tuonut tietoa projektista, mutta tärkeänä koettiin myös tiedon jakaminen perheestä ja nuoresta etukäteen projektin työntekijöille. Kurssikirjeen osalta vanhemmat toivoivat tarkempaa kuvausta kurssiohjelmasta ja tarvittavista varusteista. Majoitustiloihin, ruokaan ja muihin järjestelyihin vanhemmat olivat tyytyväisiä ja totesivat fyysisten puitteiden olevan sopivat ko. toiminnalle. Välimatkojen eri majoituspaikkojen välillä koettiin ajoittain aiheuttaneen edestakaisin kulkemista, mutta toisaalta nuorten majoittumisen erillään

muusta perheestä koettiin edesauttavan nuoren itsenäistymistä.

Vanhemmat kokivat ensimmäisen ryhmäjakson ohjelman sopivan väljänä, joka mahdollisti omaa aikaa asioiden sulattamiselle, kiireettömyyden tunteen sekä aikaa vapaalle seurustelulle. Osa vanhemmista oli kokenut aikataulun liian väljäksi, tiedollisen annin mitättömäksi ja kokonaisvaikutelmaksi oli jäänyt lomailun tunne. Hyvänä asiana pidettiin Metsäkartanon tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämistä eri työtapojen merkeissä (sisällä istumisen sijaan ulkoilua ja retkeilyä). Tiedon määrää arvioitiin sopivaksi, vaikkakin sitä toivottiin lisää sekä aikaa tiedon käsittelyyn (viikonlopun mittainen ryhmäjakso koettiin liian lyhyenä ajanjaksona). Ryhmäjaksoon liittyneet odotukset olivat täyttyneet hyvin tai jopa yli odotusten. Vanhemmat kokivat tärkeänä sen, että nuoret ja sisarukset pärjäsivät omassa ryhmässään ja olivat saaneet kavereita. Palautteessa todettiin esimerkiksi, että ”helpottaa, kun huomaa, ettei olekaan niin korvaamaton”. Vanhempien keskinäinen vertaistuki nimettiin tärkeäksi kokemukseksi, mutta enemmän olisi toivottu tietopuolista, ulkopuolisten asiantuntijoiden luennointia (esim. Kelan, tukiyhdistysten tai peruskoulun jälkeisten opiskelupaikkojen edustajat). Vanhempien ja työntekijöiden välinen yhteistyö koettiin hyvänä, luontevana ja luottamuksellisena. Vanhemmat tunsivat saaneensa lisää rohkeutta ottaa yhteyttä työntekijöihin asioiden mietityttäessä. Enemmän toivottiin vanhempien ja työntekijöiden välisiä keskustelutuokioita, aikaa vapaaseen ja perhekeskeiseen keskusteluun sekä keinojen ja käytännön vinkkien käsittelyä arjesta selviytymiseen. Lisäksi toivottiin perheiden ryhmäjaksojen pidentämistä.

Viimeisen ryhmäjakson yhteydessä vanhempia pyydettiin arvioimaan ryhmäjaksoa ja sen sisältöä ympyröimällä numero (5= erittäin hyvä, 4= hyvä, 3= tyydyttävä, 2= huono, 1= erittäin huono). Arvioinnit on koottuna alla olevaan taulukkaan.

esitetty väittäjä	erittäin hyvä	hyvä	tyytyttävä	huono	erittäin huono
Informaatio ennen ryhmäjaksoa	5	6	1		
Kurssin fyysiset puitteet	5	7			
Aikataulun toimivuus	3	9			
Ryhmäjakson ohjelma	3	5	4		
Kirsi Ruutalan osuus	3	7	1		
Taisto Leppäsaaren osuus	3	6	2	1	
Lauantai-illan ohjelma	3	7	2		
Sunnuntain toimintarata	5	5	2		
Vertaistuen toteutuminen	3	8	1		

Perheen ja kurssityöntekijöiden välinen yhteistyö	5	5	2
Perheen ja omaohjaajan välinen yhteistyö	9	3	

Viimeisen ryhmäjaksos osalta vanhempien odotukset olivat täyttyneet, vaikkakin aika koettiin liian lyhyeksi. Positiivisina kokemuksina nimettiin saatu infopaketti nuorten tukipalveluista, yhteiset hauskat hetket ja onnistumiset sekä keskustelut omaohjaajan kanssa. Taisto Leppäsaaren kohtaamiseen kohdistui paljon odotuksia ja osa vanhemmista olisi toivonut kuulevansa hänen antamia vinkkejä enemmänkin. Tärkeiksi ja merkityksellisiksi kokemuksiksi vanhemmat nimesivät vertaistuen saamisen, voimaantumisen ja tiedon saamisen siitä, että tukea on saatavilla erityisnuoren tarpeisiin esim. vammaispalvelun ja Kelan taholta. Tärkeänä koettiin havaita, että vanhemmat eivät ole yksin ongelmiensa ja ilojensa kanssa ja on mahdollista saada perheen ulkopuolista näkökulmaa perheen ongelmatilanteisiin.

Saadun vertaistuen rinnalla vanhemmat kokivat tärkeänä nuorten ja sisarusten viihtymisen omassa ryhmässään. Oma lapsi viihtyi muiden seurassa ja tutustui uusiin ihmisiin. Vanhemmat havainnoivat, että nuorten ja sisarusten kesken vallitsi hyvä yhteishenki ja toveruus. Erityistä tukea tarvitsevan nuoren osalta vanhemmat kokivat merkityksellisenä havaita, että nuori pärjää omassa ryhmässään ja hän toimii eri tilanteissa hyvinkin itsenäisesti. Luottamus tulevaisuuteen kasvoi ja nuorelle tuli onnistumisen kokemusten kautta lisää itsevarmuutta. Vanhemmat myös arvostivat kiireetöntä yhdessäoloa, arjesta irtaantumista, rauhallista yöunta ja hyvää ruokaa.

Sisarusten antama palaute:

Sisarusten palautelomakkeessa arviointi on koostunut eri osioista: arviointi väittäminen, täydennettävien lauseiden ja kouluarvosanan (4-10) avulla. Ensimmäisen ryhmäjaksos arviointiin osallistui 7 sisarusta ja siinä ei kouluarvosanoja annettu. Toisen koko perheen ryhmäjaksos yhteydessä palautekyselyyn vastasi 7 iältään 5-17 – vuotiasta sisarusta. Osassa kysymyksistä vastaukset puuttuivat. Sisarusten toisella ryhmäjaksolla antama kouluarvosana on vaihdellut 5-10 välillä ja keskiarvoksi muotoutui 9 eli yhtä lukuun ottamatta kaikki arvosanat olivat kiitettäviä. Alla olevaan taulukkoon on koottu sisarusten vastaukset palautelomakkeessa esitettyihin väittämiin.

esitetty väittäjä	samaa mieltä	en osaa sanoa	eri mieltä
Tulin mielelläni ryhmäjaksolle	11	2	1
Olen viihtynyt ryhmäjaksolla(kysyttiin II jaksolla)	5	1	1
Ryhmäjaksolla on ollut hauskaa toimintaa	12	2	1
Olen tullut toimeen muiden kanssa (kysyttiin II jaksolla)	6	1	

Olen tullut toimeen ohjaajien kanssa	11	1	2
Olen saanut uusia kavereita (kysyttiin ensimmäisellä ryhmäjaksolla)	4	2	1
Olen saanut rohkeutta (kysyttiin ensimmäisellä ryhmäjaksolla)	3	3	1
Olen oppinut uusia asioita (kysyttiin ensimmäisellä ryhmäjaksolla)	3	2	1
Olen saanut olla oma itseni (kysyttiin ensimmäisellä ryhmäjaksolla)	7		

Sisarusten mielestä ryhmäjaksojen parasta antia olivat erilaiset vapaa-ajan toiminnot. Mieleen olivat jääneet erilaiset elämykselliset kokemukset (melominen, jousiammunta, ulkoilu) ja yhteinen vapaa-ajan vietto (disco). Alle kouluikäisille sisaruksille merkityksellinen kokemus oli ollut yhdessä leikkiminen. Yksi sisaruksista oli kokenut ikävänä sen, ettei sisarusryhmässä ollut oman ikäistä kaveria (oli selvästi toisia vanhempi). Toisella ryhmäjaksolla keli oli koettu harmillisena. Myös isompien ja pienten jakamista kahteen ryhmään toivottiin. Sisarusten esittämät toiveet liittyivät ryhmäjaksojen kestoan (pidempi jakso/lisää jaksoja) ja ajankohtaan (kesä).

Kurssityöntekijöiden antama palaute:

Kurssityöntekijät ovat omalta osaltaan arvioineet ryhmäjakson ja kurssityöryhmän toimivuutta ryhmäjaksojen päätyttyä. Kurssityöntekijöiden palaute on koostunut avoimista kysymyksistä, joissa heitä on pyydetty arvioimaan vastuiden ja työnjaon selkeyttä, kurssilaisille suunnattua sekä kurssityöryhmän sisällä tapahtunutta tiedotusta, henkilöstöresurssien ja ammattiosaamisen riittävyttä, kurssilaisten keskinäistä toimimista sekä kurssin fyysisiä puitteita. Lisäksi kurssityöntekijöitä on pyydetty nimeämään tekijöitä, joita tulisi ottaa huomioon kurssitoimintaa kehitettäessä ja toteuttaessa.

Ensimmäisen ryhmäjakson jälkeen kurssityöntekijät arvioivat vastuiden ja työnjaon toimineen selkeästi ohjelmien osalta. Aamu- ja iltatoimien ohjaamisen suhteen toivottiin vielä selkeämpää työnjakoa, jotta tehtävät olisivat tiettyjen henkilöiden vastuulla (vähentäisi päällekkäistä työtä). Työryhmän toiminnan nähtiin hioutuvan koko ajan ja ryhmän kiinteyden näyttäytyvän toiminnassa. Tiedonkulkua ja raportointia arvioitiin hyväksi, mutta raportoinnille toivottiin rauhallista paikkaa, aikaa ja vuorottelua nuorten valvonnassa. Kurssityöntekijät kokivat ryhmäjaksoilla henkilöstöresurssin olleen riittävää ja työntekijöiden ammattitaidon monipuolista. Työntekijöiden ja nuorten välinen vuorovaikutus kuvattiin lämpimäksi ja tutustumisen tapahtui nopeasti. Kurssikonaisuuden alkuinfon suhteen ilmeni tiivistämisen ja tehostamisen tarvetta. Lisäksi kurssilaisten yksilölliset tarpeet olisi tarpeellista huomioida (kuvallinen strukturi yms.). Ohjelman osalta kurssityöntekijät arvioivat tarpeelliseksi nuorten toimintakyvyn huomioimisen, jotta aikaa olisi riittävästi omatoimisen suoriutumisen tukemiseen. Tällä jaksolla koettiin, että ohjelmaa oli sopivasti. Perheiden vapaa-aikaa varten toivottiin kuitenkin olevan enemmän, jotta jäisi aikaa yhteiseen pelaamiseen ja keskinäiseen

tutustumiseen.

Ensimmäisellä ryhmäjaksolla nuoret yöpyivät Metsäkartanon pihapiirin ulkopuolella olevassa Metsäpirtissä. Pirtin olosuhteisiin (esim. vessojen vähyys, välimatka päärakennukselle) reagoiti johti nuorten majoittumisen sijoittamiseen lomahuoneistoihin seuraavilla ryhmäjaksoilla. Myös työntekijöiden välistä työnjakoa ja vastuualueita selkeytettiin. Hyvänä ratkaisuna koettiin, että työntekijäpalaverin ajaksi oli sovittu nuorten vapaa-ajan valvoja. Toiminnan sisältöä koskevien tavoitteiden nähtiin toteutuneen ja näkyneen toiminnassa. Kurssikokonaisuuden edetessä työryhmän toiminta on hitsautunut yhteen. Työryhmän jäsenet arvostavat kunkin ammattitaitoa ja osamista osataan hyödyntää eri tilanteissa.

Toisen ryhmäjaksos palautteessa kurssityöntekijät arvioivat tasapainon löytyneen ohjelmassa tiedollisen, toiminnallisen ja levon suhteen. Kurssikokonaisuuteen osallistuneiden nuorten toimintakyky vaikutti aikataulun rakentamiseen siten, että työskentelyyn ja asioiden prosessointiin varattiin enemmän aikaa. Nuorten ryhmäjaksojen pituudesta koettiin, että viikonlopun mittaiset jaksot ovat liian lyhyitä. Esimerkiksi nuorten keskinäisen toimimisen harjoittelemiseksi on todettu 4 vrk:n mittaisen jakson olevan paikallaan.

Palautteissa kurssityöntekijöitä on pyydetty arvioimaan ja ideoimaan, millaisia asioita heidän mielestään tulisi ottaa huomioon kurssitoimintaa kehitettäessä ja toteutettaessa. Toisen kurssikokonaisuuden osalta haasteellisena koettiin sisarusten ryhmä, joka muuttui ikärakenteeltaan ja henkilöiltään kurssiprosessin aikana. Kurssityöntekijät totesivat tällaisilla muuttuvilla tekijöillä olevan vaikutusta sisarusryhmän tavoitteiden pääsemiseen. Lisäksi henkilömuutoksilla on aina vaikutusta ryhmähengen muodostamiseen ja ylläpitämiseen. Kurssikokonaisuuden aikana on tuotu esille myös lastenhoidon järjestämisen merkitystä. Sisarusten ohjelma mahdollistaa vanhempien täysipainoisen osallistumisen oman vertaisryhmän toimintaan, mutta sitoo paljon henkilöresurssia sekä aiheuttaa kuormitusta haasteellisuudellaan (sisarusten erityistarpeet) ja äkillisillä muutoksillaan.

3.1.7 Seurantakäynnit

Vuoden 2010 aikana on toteutettu I ja II kurssikokonaisuuteen sisältyvät seurantakäynnit. Seurantakäynneillä (n=14) on koottu tietoa, mitä palveluja ja tukimuotoja nuorelle ja hänen perheelleen on järjestynyt kurssikokonaisuuden aikana. Lisäksi nuorta ja vanhempia haastatteleamalla on kartoitettu nuoren toimintakyvyssä tapahtuneita muutoksia. Lopuksi nuoria ja vanhempia on pyydetty arvioimaan projektin kurssikäytäntöjä.

Seurantakäynneillä on havaittu, että kaikille nuorille on laadittu tai päivitetty suunnitelma tukimuotojen, kuntoutuksen tai opetuksen järjestämiseksi (HOJKS, palvelusuunnitelma tai lastensuojelun asiakassuunnitelma). Nuoren, vanhempien ja sidosryhmien edustajien tietoisuus nuoren tuen tarpeista ja vahvuuksista on lisääntynyt, jonka myötä nuori on saanut erilaisia tuki- ja kuntoutusmuotoja (esim. neuropsykologinen kuntoutus, toimintaterapia, tukihenkilö) itsenäistymisen edistämiseksi. Palveluohjauksen myötä nuorille järjestyi erilaisia tukimuotoja itsenäistymisen tueksi, kuten muuttovalmennusta, asumisen ohjausta ja apua asunnon hankintaan. Alla olevaan taulukkoon on tiivistetty kurssikokonaisuuden aikana laaditut suunnitelmat sekä käynnistyneet kuntoutus- ja tukimuodot:

eri suunnitelmat	laaditut suunnitelmat (nuorten määrä)	terapia-/kuntoutus-/tukimuoto	käynnistyneet tukimuodot (nuorten määrä)
HOJKS/HOPS	9	neuropsykologinen kuntoutus	2
palvelusuunnitelma	7	toimintaterapia	2
lastensuojelun asiakassuunnitelma	1	tukihenkilö	5
erityishuolto-ohjelma	1	kuntoutusohjaus	1
		psykoterapia/hoidosuhdekeskustelut	1
		perheterapia	1
		musiikkiterapia	1
		puhevammaisten tulkkipalvelu	1

Kurssikokonaisuuden aikana nuoret ja vanhemmat ovat havainneet erityisesti nuoren sosiaalisissa taidoissa ja kommunikoinnissa tapahtuneita muutoksia. Edistyminen on näkynyt mm. lisääntyneenä avoimuutena, kykyä neuvotella ristiriitatilanteissa ja hallita omia tunteita, jolloin nuori on esim. pystynyt osallistumaan luokkaretkelle, yöpymään sukulaisten tai kavereiden luona, asioimaan kaupoissa tai rohkaistunut kokeilemaan ja osallistumaan uuteen harrastukseen. Ryhmäjaksoilla koetut ja harjoitellut asiat olivat myös siirtyneet nuorten arkeen esimerkiksi siten, että nuori on ollut kiinnostuneempi ruuanlaitosta tai ajanhallinta on parantunut. Positiiviset pärjäämisen kokemukset ryhmäjaksoilla rohkaisivat nuoria itsenäistymiseen ja lisäsivät vanhempien luottamusta nuoren taitoihin. Kurssivuoden aikana kolmella nuorella käynnistyi prosessi lapsuudenkodista omaan kotiin muuttamiseksi.

3.2 Kuntoutuksellinen ryhmätoiminta

Elämänlanka-projekti toteutti yhden kuntoutuksellisen ryhmän yhteistyössä Honkalampi-säätiön Sosneuro -toiminnan kanssa vuonna 2010 vaihtoehtoisena palvelumuotona kurssikokonaisuudelle. Ryhmä kokoontui 10 krt helmi-syyskuun välisenä aikana. Ryhmäkokoontumiset toteutuivat arki-iltaisin joka toinen viikko 1,5 h kerrallaan. Ryhmään osallistuivat neljä poikaa ja ohjaajina toimivat Elämänlangan kuntoutusohjaaja sekä Honkalampi-säätiön Sosneuro -toiminnan toimintaterapeutti. Nuorilta perittiin 10 euron omavastuuosuus, jonka tarkoituksena oli osaltaan sitouttaa nuoria ryhmätoimintaprosessiin.

Palveluryhmä kokonaisuus	/- Kuntoutuksellinen ryhmätoiminta Joensuussa 2010 (10krt)
Tavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> • Itsenäistyvän nuoren tukeminen arkipäivän tilanteissa erilaisten harjoitteiden ja kokemusten kautta • Sosiaalisten taitojen ja itseilmaisun vahvistuminen • Tilannerajoitteiden kohtaaminen

		<ul style="list-style-type: none"> • Nuori saa ryhmätoiminnassa olevista harjoituksista ja kokemuksista rohkeutta sekä tietoa omista mahdollisuuksistaan toimia itsenäisesti erilaisissa tilanteissa. • Ryhmän aikana ja viimeistään sen loputtua nuori siirtää saamansa kokemuksen ja rohkeuden arkeen • Jokaiselle ryhmäläiselle omia yksilöllisiä tavoitteita
Asiakasryhmä		4 poikaa (syntyneet vuosina 1993–1995), joilla on neurologisia erityisvaikeuksia tai neuropsykiatrisia ongelmia
Henkilökuntaresurssi		Marita Hirvonen, kuntoutusohjaaja / Elämänlanka-projekti ja Riitta Lemmetyinen, toimintaterapeutti / Sosneuro, Honkalampi-säätiö
Valintaprosessi		Ryhmään hakeuduttiin ottamalla yhteyttä Elämänlanka-projektin kuntoutusohjaajaan tai Sosneuron toimintaterapeuttiin. Lisäksi toimintaan tuli lähetteitä lasten neurologian ja nuorten psykiatrian poliklinikalta. Ryhmäläiset valittiin toimintaan tehtyjen haastattelujen perusteella.
Pvm	Aika	Sisältö ja toimintakohtaiset tavoitteet
4.2.2010	17:00– 18:30	<u>Tutustuminen, ryhmäytyminen, toiminnan suunnitteleminen</u> Itsestä kertominen, toiminnan tarkoituksen selventäminen, omatoimisuustaitojen arvioiminen ja niiden pohjalta toiminnan suunnitteleminen, tutustumisleikkejä
18.2.2010	17:00– 18:30	<u>Keilaaminen</u> Omatoimisuus, sosiaaliset taidot, toimiminen vieraassa ympäristössä, vapaa-ajanviettotapaan tutustuminen, rohkaistuminen
4.3.2010	17:00– 18:30	<u>Kahvilassa asioiminen</u> Itsenäisen asioinnin opetteleminen, omatoimisuus, muiden huomioiminen, sosiaaliset taidot
18.3.2010	17:00– 18:30	<u>Kaupunkisuunnistus</u> Itsenäisen asioinnin opetteleminen (posti, kirjasto, apteekki, kahvila) erilaisten tehtävien kautta, kaverin kanssa toimiminen, toisen huomioiminen
8.4.2010	17:00– 18:30	<u>Ravintolassa asioiminen</u> Itsenäisen asioinnin opetteleminen, tapakäyttäytyminen, omatoimisuuden harjoittelu, omien estojen kohtaaminen
29.4.2010	17:00– 18:30	<u>Kaupassa asioiminen, iltapalan valmistaminen</u> Itsenäisen asioinnin opetteleminen, omatoimisuuden harjoittelu, suunnitelmallisuus, keskusteleminen
20.5.2010	17:00– 18:30	<u>Kevään päätös</u> Tarkoituksena oli, että ryhmästä jää hyvä mieli - mukava jäädä kesätauolle ja jatkaa jälleen syksyllä
2.9.2010	17:00– 18:30	<u>Minigolf</u> Yhdessä toimiminen, vuorottelu, pettymyksen sietäminen, keskittyminen, oman toiminnan ohjaaminen, vapaa-

		ajanviettotapaan tutustuminen
16.9.2010	17:00– 18:30	<u>Karting-ajoa</u> Keskittyminen, pettymyksen sieto, oman toiminnan ohjaaminen, toisen huomioiminen, tarkkaavaisuus, vapaa-ajanviettotapaan tutustuminen
30.9.2010	17:00– 18:30	<u>Ryhmän lopetus, ruokailu</u> Yhteenvetoa ryhmästä, yhdessä muisteleminen, kerronta, omatoimisuus, hyvän mielen jääminen ryhmätoiminnasta
Ryhmätoiminnan arviointi		<p>Ryhmäläisten määrä (4) oli sopiva. Ryhmän kesken oli mahdollista toteuttaa yhteisiä asioita, mutta myös paneutua yksilöllisemmin nuorten tarpeisiin. Ryhmään osallistui samanikäisiä poikia, mutta heidän sosiaaliset taitonsa olivat kuitenkin toisistaan hyvin poikkeavat. Poikien keskinäinen keskustelu oli vähäistä ja kontaktin ottaminen suuntautui pääasiassa ryhmän ohjaajiin. Ryhmäytyminen ei onnistunut, johon vaikutti myös kesäloman tuoma tauko. Ryhmäytymisprosessi jouduttiin käynnistämään syyskaudella uudelleen. Myös 10 ryhmäkertaa toteutuen joka toinen viikko on ajallisesti liian lyhyt sekä tiheydeltään liian löyhä prosessi. Toteutusaika arki-iltaisoin klo 17:00–18:30 oli toimiva, koska nuoret jakoivat hyvin osallistua toimintaan tuona ajankohtana. Tietyt toimintamuodot olisivat vaatineet ½ h pidemmän ryhmäajan.</p> <p>Nuoret olivat motivoituneita osallistumaan ryhmän aikana toteutuneisiin toimintamuotoihin. Jokaisen nuoren ja heidän huoltajan ja / tai huoltajiensa kanssa toteutettiin loppukeskustelu ja suunniteltiin tarvittavia jatkotoimenpiteitä. Ryhmän päätyttyä kolmelle nuorelle tehtiin jatkosuositus tarvittavia tukitoimia tai niiden arviointia varten.</p> <p>Honkalampi-säätiöstä saatu työpari oli toiminnan kannalta tärkeä. Toisen aikuisen kanssa ryhmän ohjaaminen on turvallisempaa. Lisäksi on tärkeää, että jonkun kanssa voi jakaa toimintojen jälkeen koetut hetket. Jatkossa ryhmätoimintaa suunniteltaessa on kiinnitettävä huomiota ohjaajien resurssien riittävyyteen, jotta olisi mahdollista tiiviimpi jalkautuminen ryhmäläisten arkeen, kotiin, kouluihin sekä yhteistyöhön hoitavan tahon kanssa.</p>

3.2.1 Palaute nuorelle, vanhemmille ja hoitavalle taholle

Ryhmätoimintojen lomassa nuorille annettiin palautetta heidän ryhmä- ja yksilötyökentelystään. Lisäksi oltiin tarvittaessa yhteydessä puhelimitse huoltajiin tai keskusteltiin heidän kanssaan kokoontumisten jälkeen. Kolmen ryhmäläisen asioissa oltiin puhelimitse yhteydessä myös hoitaviin tahoihin.

Toiminnan päätyttyä järjestettiin yksilöllinen palautekeskustelu jokaiselle ryhmäläiselle. Keskusteluun kutsuttiin ryhmäläisen lisäksi huoltajat. Keskustelussa kerrottiin ryhmätoiminnan sisältöä sekä havaintoja nuoren osallistumisesta toimintaan. Ha-

vainnoissa kiinnitettiin huomiota mm. nuoren sosiaalisiin taitoihin, suunnitelmallisuuteen, toisten huomioon otamiseen, yhdessä ja erikseen toimimiseen. Keskustelussa pohdittiin huoltajien ja nuoren kanssa mahdollisia jatkosuunnitelmia ja tuen tarpeita nuorelle. Lisäksi laadittiin yksilöllinen kirjallinen palaute ryhmäläisistä. Palaute lähetettiin kotiin sekä huoltajien luvalla hoitavalle ja lähettäneelle taholle. Palautekeskustelujen jälkeen oltiin vielä vanhempien luvalla yhteydessä kahden nuoren hoitavaan tahoon tuen tarpeiden vuoksi.

Ryhmän ohjaajat kävivät jokaisen toimintakerran jälkeen keskenään palautekeskustelun toteutuneesta kerrasta. Lisäksi arvioitiin vielä erikseen jokaisen nuoren toimintaa ja osallistumista. Kaikista kerroista tehtiin kirjallinen arviointi, jotka säilytettiin Savon Vammaisasuntosäätiön Elämänlangan suojatulla palvelimella.

3.2.2 Ryhmätoiminnan arviointi projektin näkökulmasta

Vuoden 2009 aikana saatuja ryhmätoimintojen kokemuksia hyödynnettiin v. 2010. Toimintaan saatiin avuksi ammatillinen työpari Honkalampi-säätiön Sosneurosta, jonka läsnäolo helpotti suuresti työskentelyä. Toisena oppimisprosessin tuloksena ryhmätoiminnan kokoontumiskerrat nostettiin seitsemästä kymmeneen. Kuitenkin kesälomatauon keskeytyksen vuoksi 10 kertaa tuntui myös liian lyhyeltä sarjalta. Kolmantena kehittämisen kohteena oli ryhmätoiminnan alkuvaiheessa toteutettu nuorten itsearviointi, jossa he arvioivat omia taitojaan ja kykyjään toimia arkipäivän tilanteissa itsenäisesti. Näiden arvioiden sekä nuorten omien toiveiden pohjalta laadittiin ryhmäkertojen sisältöä.

Vaikka toiminnan tarkoitusta useaan otteeseen käytiin nuorten kanssa läpi, jäi tunne, etteivät kaikki nuoret sitä sisäistäneet. Ryhmätoiminnoissa nuorilla on mahdollisuus oppia uusia asioita ja kokeilla hankaliakin juttuja pienessä ja turvallisessa joukossa. Mm. tämän vuoksi toiminnan tarkoituksen sisäistäminen on äärimmäisen tärkeää ja siitä tulisi nuorten kanssa jatkossa keskustella vieläkin enemmän.

Lähettävät tahot sekä vanhemmat tiedostavat hyvinkin nuoren tuen tarpeet. Jos tarve on suuri, välttämättä ryhmätoiminta ei siihen voi vastata. Toiminnan aikana voidaan kuitenkin todeta, jos nuori tarvitseekin yksilöllisempää tukea kuin lähettävän tahon olettamus on ollut. Ryhmän ohjaajat voivat siirtää nuoren asiat eteenpäin ja vanhempien luvalla jo olla yhteyksissä mahdolliseen uuteen tahoon, esim. yksilöllinen toimintaterapia tai psykologin tutkimukset. Ryhmän ohjaajilla oli jo olemassa olevat yhteydet paikallisiin hoitotahoihin, mikä helpotti suuresti työskentelyä nuorten asioissa.

Suunnitellut kotikäynnit jokaisen ryhmäläisen kotiin jäivät tekemättä ajan puutteen vuoksi. Kaikkien nuorten huoltajia kuitenkin tavattiin useammin kuin kerran eri keskustelujen merkeissä. Mikäli toiminnan aikana tavoitteena on tehdä kotikäyntejä, ryhmätoiminnan osuutta työajan suunnittelussa tulisi ottaa paljon enemmän huomioon. Tämä tarkoittaa, että Joensuussa Elämänlanka-projekti voi toteuttaa korkeintaan 2 ryhmää vuodessa kaiken muun työn ohessa.

Elämänlanka-projektin Pohjois-Karjalan kuntoutusohjaaja siirtyi ennen vuoden vaihdetta 2011 Honkalampi-säätiön Sosneuro -toimintaan työntekijäksi. Tämän siirron sekä aiemmin tehdyn yhteistyön myötä Elämänlanka-projektin ryhmätoimintamallin toteuttaminen jatkuu Honkalampi-säätiön Sosneuron toimesta vuonna 2011. Uudet Sosneuron ryhmät tulevat kokoontumaan 15–20 kertaa. Lisäksi ryhmäprosesseihin

tulee sisältymään koteihin sekä kouluihin jalkautumista.

3.3 Kurssikokonaisuuksiin liittyvä tutkimustyö

Projektissa toteutetun säännöllisen itsearviointin ja kurssikokonaisuudesta kerättyjen palautteiden lisäksi yhtenä toimintaa koskevana arviointimenetelmänä ovat olleet opiskelijoiden tekemät pro gradu-tutkielmat ja opinnäytetyöt. I kurssikokonaisuuteen liittyen on valmistunut kaksi opinnäytetyötä: Eveliina Hannosen ja Leila Ryynäsen tutkimus liittyen sosionomi-opintoihin sekä Kirsi Röngän kansanterveystieteeseen liittyvä tutkimus.

3.3.1 Kurssikokonaisuuden merkitys ja hyöty nuorten, vanhempien ja kurssityöntekijöiden kokemana

Kirsi Röngän (2010) pro gradu-tutkimuksen tavoitteena oli selvittää neurologisia erityisvaikeuksia omaavien nuorten kuntoutuskurssikokonaisuuden merkitystä nuoren ja hänen perheensä elämään sekä kuntoutuksesta koettua hyötyä. Tutkimuksen kohdejoukon muodostivat ensimmäiseen kuntoutuskurssikokonaisuuteen osallistuneet nuoret (n=6), heidän vanhempansa (n= 8) ja kurssityöntekijät (n=5).

Röngän (2010, 57–58) tutkimuksen mukaan nuorille oli merkityksellistä toimia ja olla osallisena vertaisryhmässä samanikäisten nuorten kanssa. Ryhmäjaksoilla koetut onnistumiset ja omien rajojen ylittämisen kokemukset antoivat nuorille itsevarmuutta ja rohkaisua. Vanhemmille kuntoutuksen hyöty näyttäytyi vertaistuen kautta näkökulman laajentumisena ja tilanteen hyväksymisenä. He kokivat ymmärryksen omaa nuorta kohtaan lisääntyneen. Positiivisten kokemusten ja arjen taitojen harjoittelun lisäksi nuoren edistymiseen on vaikuttanut myös nuoren iänmukainen kasvu ja kehitys.

Kuvioon 1 on tiivistetty kuntoutuksen merkitykselliset tekijät Elämänlanka-projektin kuntoutuskurssimallissa.

Röngän mukaan (2010, 59) kuntoutuksen toteuttamiseen tarvitaan riittävät resurssit, joka mahdollistaa työntekijöille perheiden tapaamisen ennen kuntoutukseen valintaa ja jalkautumisen kotipaikkakunnalle palvelunohjauksen puitteissa. Resursointiin liittyy myös kuntoutuksen kesto, joka tarjoaa riittävästi aikaa nuorten keskinäiseen yhdessäoloon ja sosiaalisten suhteiden syntyminen. Riittävä työntekijöiden resursointi mahdollistaa nuoren ja perheen yksilöllisen kuntoutusprosessin rakentumisen ja nuoren henkilökohtaisen ohjaamisen. Vastaavasti vuoden mittainen kurssikokonaisuus antaa mahdollisuuden seurata perheiden elämäntilanteiden kehittymistä ja jakaa tietoa nuoren vahvuuksista ja tuen tarpeista lähiverkostoille. Konkreettiset tukitoimet ovat näkyvä hyöty nuorelle, perheelle sekä kuntien edustajille. Yhteistyö nuoren lähiverkoston kanssa mahdollistaa kuntoutuksen kautta löytyneiden tukimuotojen jäämisen nuoren arkeen tarvittavaksi ajaksi vielä kuntoutuskurssin jälkeen.

Keskeinen osa kurssikokonaisuutta on ollut vanhempien tiedon lisääminen tukitoimista ja mahdollisuudesta tukea nuorta. Vanhemmille merkityksellistä oli vertaistuki ja näkökulman laajentuminen suhteessa omaan tilanteeseen sekä omaan nuoreen. Vastaavasti nuorelle merkityksellistä oli toimia ja olla osallisena vertaisryhmässä samanikäisten nuorten kanssa. Onnistumisen kokemukset ja mahdollisuudet omien rajojen ylittämiseen vahvistivat nuoren pärjäämisen tunnetta.

3.3.2 Erityistä tukea tarvitsevien nuorten osallisuus Elämänlanka-projektin kuntoutuskurssilla nuorten ja työntekijöiden kokemana

Ensimmäisen kuntoutuskurssikokonaisuuden kahteen kurssijaksoon kohdistui Eveliina Hannosen, sosionomi (amk) ja Leila Rynäsen, sosionomi (amk) opinnäytetyö (2009), jossa tutkittiin nuorten osallisuutta Elämänlanka-projektin kuntoutuskurssijaksoilla. Tutkimukseen osallistui neljä nuorta ja seitsemän työntekijää. Kvalitatiivisessa

tutkimuksessa aineistonkeruumenetelminä käytettiin nuorten yksilöllisiä teemahaastatteluja sekä työntekijöiden työpäiväkirjoja ja ryhmähaastattelua. Tarkoituksena oli selvittää nimenomaan nuorten kokemuksia osallisuudesta. Lisäksi tarkasteltiin, miten työntekijät tukivat nuorten osallisuutta ja mitä haasteita he kokivat nuorten osallistamisessa. (Hannonen & Ryyänen 2009, 6.)

Tutkimuksessa tuli ilmi tiedon merkitys osallisuudessa. Nuoret olivat aluksi epävarmoja, koska eivät tieneet kurssikokonaisuuden sisällöstä ja siitä, mitä se käytännössä tarkoittaa. Nuoret kokivat saaneensa tarpeeksi tietoa kurssijaksoista ennakoon, mikä lisäsi kiinnostusta kursseille osallistumista kohtaan. Tieto oli nuorten mukaan ymmärrettävää ja selkeästi esitettyä. Kun nuorille kerrottiin kurssikokonaisuuden tarkoituksesta ja sisällöstä, he alkoivat hahmottaa omaa rooliaan ja siten myös tavoitteitaan. Tutkimuksessa todettiin tiedon merkityksen tärkeys myös työntekijöiden näkökulmasta. Tulosten mukaan nuoren taustatietoihin, kuten esimerkiksi toiminta- ja kommunikaatiotapoihin perehtyminen tukee työntekijöitä nuoren osallistamisessa. Tiedottaminen ja tiedon saanti tukevat nuorten osallisuutta Elämänlanka-projektin kuntoutuskursseilla. (Hannonen & Ryyänen 2009, 50.)

Ryhmätyöskentely sujui hyvin ja kaikki nuoret osallistuivat tasapuolisesti ryhmien toimintaan. Nuoret pitivät omaa rooliaan merkityksellisenä ja saivat mielestään vaikuttaa ryhmien päätöksiin. Tästä voidaan päätellä, että ryhmään kuuluminen oli tärkeää nuorille. Myös työntekijät kokivat, että nuoret kantoivat vastuunsa. Tämä näkyi ryhmien toiminnassa ja aikaansaannoksissa. Vastuunoton merkitys korostui nuorten ollessa itsenäisellä kurssijaksolla, jolloin vanhemmat eivät olleet mukana. Nuoret saivat esittää omia ehdotuksiaan kurssijaksojen ohjelmiin. Nuoret olivat tyytyväisiä kurssijaksojen sisältöihin ja kokivat saaneensa vaikuttaa niihin. Tutkimuksen tuloksissa painottui, etteivät työntekijät tehneet asioita nuorten puolesta, eivätkä järjestäneet nuorille valmista tilannetta, vaan opastivat nuoria ottamaan vastuuta ja toimimaan yhdessä koko yhteisön hyväksi. (Hannonen & Ryyänen 2009, 51–52.)

Elämänlanka-projektin kuntoutuskurssijaksoille osallistuneiden ryhmä oli turvallinen ja siinä oli hyväksyvä ilmapiiri. Tuloksista voidaan havaita, että nuoret saivat tarvitsemansa tuen ja luottivat ohjaajien toimintaan. Luottamuksellisessa ilmapiirissä negatiivisiakin tunteita uskallettiin ilmaista ja tällöin pystyttiin olemaan omana itsenään. Nuoret arvostivat niin omaa rooliaan kuin toisten osuutta ryhmässä, koska jokaisen osallistumista tarvittiin. Lisäksi onnistumisen kokemuksia saatiin kursseilla muun muassa sosiaalisissa tilanteissa ja päivittäisissä askareissa. Sosiaalisten taitojen tuokiossa nuoret kertoivat mielipiteitään kuunnellen ja kannustaen toisiaan. (Hannonen & Ryyänen 2009, 51–53.)

Vastavuoroinen, dialoginen vuorovaikutus näkyi kuntoutuskurssijaksoilla erityisesti vapaa-ajan toiminnoissa ja kahdenkeskisissä keskusteluissa, etenkin silloin, kun aloitte keskusteluun tuli nuorelta itseltään. Lisäksi dialoginen vuorovaikutus näkyi ryhmien suunnittelutehtävien ja palautteen antamisen aikana. Osallistamiseen ei välttämättä vaadita järjestettyä, ohjaajajohtoista tilannetta, vaan tasavertaista dialogia, onnistunutta kohtaamista. Tasavertainen kohtaaminen voi onnistua myös ilman sanoja. Esimerkkinä tästä oli melontatilanne, jossa levoton nuori rauhoittui. (Hannonen & Ryyänen 2009, 52–53.)

Työntekijöiden mukaan joustamattomat suunnitelmat ja liian korkealle asetetut tavoit-

teet voivat olla esteenä nuorten osallistamiselle. Työntekijöiden mielestä onkin tärkeää tutustua etukäteen nuoren kykyyn ja tapaan kommunikoida sekä häneen ainutlaatuisena, persoonallisena yksilönä. Kurssijaksoilla ei ollut suurempia kommunikointiin liittyviä ongelmatilanteita. Tutkimuksen tulosten mukaan nuoret tunsivat olleensa osallisia kuntoutuskurssijaksoilla ja Elämänlanka-projektin konteksti mahdollisti nuorten osallisuuden. (Hannonen & Rynänen 2009, 54–56)

4. KUNTOUTUSKURSSITOIMINNAN KEHITTÄMISTÄ TUKEVIEN TYÖRYHMIEN TOIMINTA

4.1 Ohjausryhmä

Ohjausryhmä tukee ja valvoo projektin edistymistä ja arvioi tuloksia. Ryhmä toimii ideointi-, suunnittelu- ja juurruttamisapuna sekä projektin aihepiiriin liittyvänä asiantuntijaelimenä. Ohjausryhmä kokoontui vuonna 2010 kerran kokouksen merkeissä (14.4) ja toisen kerran Kuopiossa järjestetyn arviointifoorumin (13.10) puitteissa.

Ohjausryhmän kokoonpano:

- Elämänlanka-projektitiimi
- Ylilääkäri Eila Laukkanen, KYS / nuorisopsykiatrian pkl
- Etuuspäällikkö Jyrki Elo, Kela / Itä-Suomen aluetoimisto
- Vammaispalvelupäällikkö Tuula Tirronen, Joensuun kaupungin sosiaali- ja terveystoimi
- Professori Juha Hämäläinen, Itä-Suomen yliopisto / sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos.
- Kuntoutusohjaaja Riitta Janhunen, PKSSK/lasten neurologia
- Yliassistentti Kristiina Lappalainen, Itä-Suomen yliopisto/ erityispedagogiikan laitos
- Tuuli Ronkainen, Eijsveikeet ry

Ohjausryhmän jäseniä on pyydetty arvioimaan projektin toimintamallia eli mitkä asiat kehitettävässä kuntoutuskurssimallissa ovat nuoren ja perheen kuntoutumisen kannalta toimivia tai vaikuttavia ja mitä kehittämisen kohteita he ovat havainneet projektin toiminnassa. Alla on koottuna yhteenveto saadusta palautteesta.

Vahvuudet:

- Projektissa on etsitty koko ajan uusia toiminta- ja yhteistyömahdollisuuksia.

Heikkoudet:

- Toiminnan pitäisi olla vielä selkeämmin tavoitteellisempaa, pitkäjänteisempää ja seurattumpaa. Nuorten sitoutuminen ja tavoitteiden saavuttamisen tärkeyden ja hyödyn ymmärtäminen edistäisi heitä itseään ja heidän hyvinvointia.
- Koulu-, terveys- ja sosiaalitoimen eli koko kuntoutus- ja tukikentän kanssa tehtävän yhteistyön tiivistäminen, jotta saataisiin nuoret ajoissa pois "epäsuotuisan kehityksen" polulta.
- Kurssitoiminnan vaikuttavuuden esiintuomiseksi olisi tarpeellista tutkia esimerkiksi opinnäytetyönä, miten kuntoutuskurssilla saatu hyöty kantaa nuoren elämässä (onnistuneen kuntoutuspolun eteneminen).

4.2 Ideatyöryhmä

Ideatyöryhmän tarkoituksena on koota yhteen Pohjois-Savon alueella toimivien kolmannen sektorin ja erikoissairaanhoidon edustajia, joilla on kokemusta ja näkemystä kuntoutuskurssitoiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja kehittämisestä. Ideatyöryhmä toimii Elämänlanka-projektin tukena jäsenten jakaessa ammattiosaamistaan ja hyviä käytäntöjä kurssitoiminnan toteuttamisesta. Ideatyöryhmän jäsenet ovat koontumisissa antaneet näkökulmia kurssitoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa kohdattuihin ongelmiin sekä omilla näkemyksillään auttaneet toiminnan kehittämisessä. Vuonna 2010 ideatyöryhmä kokoontui kerran kokouksen merkeissä (16.4) ja toisen kerran Kuopiossa järjestetyn arviointifoorumin (13.10) puitteissa.

Työryhmään kuuluvat seuraavat jäsenet:

- Hannu Kapanen, kuntoutussuunnittelija, MS-liitto
- Timo Rautiainen, toiminnanjohtaja, Tatu ry
- Merja Smahl, kuntoutussuunnittelija, Mielenterveyden Keskusliitto
- Tarja Tapaninen, projektipäällikkö, Pohjois-Savon Dementiayhdistys ry
- Tuomo Puruskainen, kuntoutusohjaaja, KYS/lastenneurologia
- Pirkko Sormunen, projektipäällikkö, Epilepsialiitto

4.3 Tutkimustyöryhmä ja projektiin liittyvät opinnäytetyöt

Tutkimustyöryhmän tavoitteena on tukea Elämänlanka-projektissa toteutuvien opinnäytetöiden ja pro gradu-tutkimuksien tutkimusprosessien suunnittelua, toteutusta ja etenemistä. Työryhmän toimintaan voivat osallistua yliopiston ja ammattikorkeakoulun opiskelijat, jotka tekevät opinnäytetyötään projektin toiminnasta. Työryhmän puheenjohtajana toimii lastensuojelun professori Pirjo Pölkki Itä-Suomen yliopistosta. Vuoden 2010 aikana tutkimustyöryhmä kokoontui neljä kertaa (1.3, 3.5, 24.9 ja 3.12).

Vuoden 2010 aikana valmistui yksi opinnäytetyö, joka käsitteli Elämänlanka-projektin toimintaa:

- Kirsi Rönkä. Neurologisia erityisvaikeuksia omaavien nuorten kuntoutuskurs- sin merkitys ja hyöty – nuorten, vanhempien ja kurssityöntekijöiden kokemana. Itä-Suomen yliopisto. Lääketieteen laitos. Pro gradu-tutkielma.

Suomen sosiaalipedagoginen seura ry julkaisee vuosittain Sosiaalipedagogisen ai- kakauskirjan. Vuosikirjassa 2010 julkaistiin projektin työntekijän kirjoittama artikkeli: ”Maailma silmistäs heijastuu.. Neurologisia erityisvaikeuksia omaavien nuorten elä- mäntilanne”. Artikkelissa kuvattiin yhtenä tutkimuksen lähtökohtana ollutta Elämän- lanka-projektin toimintaa, tutkimuksen teoriaperustaa sekä saatuja tutkimustuloksia (liite 3).

Mahdollisuutta työharjoitteluun sekä opinnäytetyön tai tutkimuksen tekemiseen on aktiivisesti markkinoitu oppilaitoksille sähköpostin ja henkilökohtaisten kontaktien kautta. Tiedottaminen on poikanut opiskelijoiden yhteydenottoja projektin työntekijöi- hin. Yhteydenotot olivat lähinnä sosionomi-, yhteisöpedagogi-, nuorisotyö-, ja opetta- ja- ja erityisopettajaopiskelijoilta. Syksyllä 2010 kaksi projektin työntekijää osallistui oppilaitosten järjestämiin opinnäytetyöaiheiden ja projektiohjeiden esittelytilaisuuksii- siin (1.9.10 Savonia-amk, Iisalmi ja 14.9.10 Savonia-amk, Kuopio). Opiskelijoita var- ten laadittu projektin tutkimusinfo on liitteenä 4.

5. TIEDOTTAMINEN JA VIESTINTÄ

Projektissa on laadittu viestintäsuunnitelma, joka käydään läpi 4 krt/vuodessa työ- ryhmän työkokouksissa. Suunnitelman tarkoituksena on mahdollistaa viestin saavu- tettavuus oikea-aikaisesti oikealle kohderyhmälle.

5.1 Viestintäsuunnitelmaan pohjautuva tiedottaminen

Projektin työntekijöiden välinen viestintä

Projektin työntekijät Kuopiossa ja Joensuussa viestivät keskenään projektin etenemi- seen ja toteutumiseen liittyvistä asioista. Keskinäistä viestintää oli useita kertoja vii- kossa joko sähköpostitse, puhelimitse tai suullisesti. Projektityöntekijöiden yhteisiä työkokouksia pidettiin vuonna 2010 yhteensä 11 kertaa (18.1., 9.2., 2.3., 20.4., 25.5., 1.6., 4.8., 24.8., 4.9., 21.9., 5.10 ja 17.12.). Työntekijät toimivat vuorollaan sihteerinä ja lähettivät kokousmuistion sähköisesti projektitiimille. Kokouspaikkana olivat joko Kuopiossa Elämänlangan toimitilat tai Joensuussa Elämänlangan tai Honkalampi- säätiön tilat. Edellä mainittujen työkokousten lisäksi projektin kuntoutusohjaajat ko- koontuivat keskenään kursseihin liittyvien käytäntöjen kehittämiseksi yhteensä 5 ker- taa (25.1., 26.2., 27.8, 17.9 ja 6.10.)

Viestintä johto- ja ohjausryhmälle

Kaikki kokouksiin liittyvä tiedottaminen (kutsut, muistiot ym. materiaali) tiedotettiin johto- ja ohjausryhmän jäsenille sähköpostin välityksellä.

Projektin toiminnasta tiedottaminen

Projektin toimintaa on vuoden aikana esitelty erilaisten tilaisuuksien ja tiedotteiden kautta. Mainostoimisto AD-kiivin suunnittelemaa Elämänlanka-projektin yleisesitettä

on jaettu laajasti yhteistyötahoille, asiakkaille eri tilaisuuksissa sekä sähköisenä että paperisena versiona (liite 5). Lisäksi IV-kurssikokonaisuudesta (liite 6) ja Kuopiossa toteutuneesta arviointifoorumista (liite 7) laadittiin sähköiset ja paperiset tiedotteet yhteistyössä AD-kiivin kanssa. Esitteitä jaettiin sähköpostitse yhteistyötahoille, joita ovat mm. kasvatusta- ja perheneuvolat, koulu- ja terveyskeskuspsykologit, työvoimahallinto, perus- ja toisen asteen oppilaitokset, Itä-Suomen yliopiston Kuopion ja Joensuun kampukset, Luovi, Kelan toimipisteet, kuntien ja kehitysvammaisten kuntoutus- ja avohuollonohjaajat, Honkalampi-säätiö, Savon Vammaisasuntosäätiö, kuntien sosiaali- ja terveystoimi, yhdistykset ja sukulaishankkeet, Kuopion yliopistollinen sairaala, Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalveluiden kuntayhtymä sekä Etelä- ja Itä-Savon sairaanhoitopiirit.

Yhteistyötahoja ym. asiakasryhmän kanssa työskenteleviä tahoja on säännöllisesti lähestytty s-postin välityksellä (2 krt/vuodessa lähetettävä tiedote) sekä tavattu erilaisten esittelytilaisuuksien muodossa (esim. KYS/lasten- ja nuorisopsykiatrian klinikoiden työryhmät). Projektin työntekijä oli kertomassa kuntoutuskurssimallista saaduista kokemuksista Autismin talvipäivillä Porissa 5.-6.2.10. Esityksen pohjalta on julkaistu artikkeli Autismi-lehdessä 1/10 (liite 8).

Internet-tiedote

Projektin toiminnasta on päivitetty tietoa Savon Vammaisasuntosäätiön sivustolla www.savas.fi/elamanlanka/. Sivustolle on liitetty projektin yleisesitteen lisäksi mm. tietoa alkavista kuntoutuskursseista sekä hakulomake kursseille ja ryhmätoimintoihin.

5.2 Arviointifoorumi

Projektin ensimmäinen arviointifoorumi järjestettiin 13.10.2010 Pohjois-Savon liiton maakuntasalissa Kuopiossa. Tilaisuuteen osallistui n. 40 asiakasryhmän parissa eri sektoreilla toimivaa henkilöä mm. sosiaali-, terveys- ja koulutoimi, erikoissairaanhoido, oppilaitokset, järjestötoimijat ja kuntoutuksen järjestäjät. Päivän aikana esiteltiin kuntoutuskurssitoimintaa, kuntoutusmallia, projektin toiminnasta valmistuneita tutkimuksia ja saatuja kokemuksia mm. kurssilaisten ja heidän vanhempiansa kertomana.

Päivän aikana toteutunut aktiivinen keskustelu ja mielipiteiden vaihto toivat esille näkökulmia neurologisia erityisvaikeuksia omaavien nuorten ja heidän perheidensä tilanteista, tuen tarpeesta ja nykyisistä palveluista. Paneelikeskustelussa kurssikokonaisuuteen osallistuneet nuoret ja vanhemmat kertoivat arjen haasteista, vahvuuksistaan, tulevaisuuden suunnitelmistaan ja kokemuksistaan kuntoutuskurssitoiminnasta. Lisäksi paneelissa olivat mukana kunnan, projektin ohjaus- ja johtoryhmän sekä projektin edustajat.

Arviointifoorumiin osallistuneet henkilöt arvioivat palautteissaan (liitteet 9 ja 10) tilaisuuden kokonaisuutta monipuoliseksi ja mielenkiintoiseksi. Kuntoutuskurssitoimintaa pidettiin tarpeellisena ja uutena keinona tavoittaa syrjäytymisvaarassa olevia nuoria. Koko perheen osallistumisen tärkeyttä korostettiin, koska vanhemmuuden vahvistaminen tukee perhettä ja auttaa arjessa. Vanhempien kokemuksia ja käsityksiä arvostaen lujitetaan jo toimivia asioita ja konkreettisen tekemisen kautta harjoitellaan muutosta. Koko perheen elämäntilanne ja tulevaisuus voi selkeytyä. Nuoren itsetunnon ja itsetuntemuksen lisäämisen sekä arkisten asioiden opettelemisen kautta voidaan

vaikuttaa elämänhallintaan. Osallisuuden ja onnistumisen kokemukset nähtiin arvokkaina. Kaikkien perheenjäsenten saamaa vertaistukea (myös sisarukset) nostettiin merkityksellisenä asiana esille.

Osallistujien mielestä projekti on onnistunut ja koettiin, että konkreettista hyötyä on jo nyt saavutettu. Kuntoutuskurssikokonaisuuden sisällön kattavuus ja toimivuus saivat kiitosta. Lähityöllä ja ”täsmävulla” voidaan tarttua asioihin silloin, kun tarve ilmenee. Palveluohjaus ja kotipaikkakunnalle jalkautuminen ovat hyviä menettelytapoja, joiden avulla voidaan edistää esim. lakisääteisten palveluiden saamista. Tärkeiksi koettiin myös yhteistyö nuoren verkoston kanssa sekä tiedon siirtäminen.

Neurologisia erityisvaikeuksia omaavien nuorten ja perheiden hyvinvointiin vaikuttamisessa otettiin esille yhteiskunnan asenteiden muuttaminen sekä tiedon lisääminen diagnooseista ja niiden vaikutuksista käytännössä. Eri sektoreiden ja toimijoiden välistä yhteistyötä (kuntoutusohjaajat, neuropsykiatriset valmentajat, erikoissairaanhoidon ja koulutoimen edustajat) pidettiin olennaisena, jotta varmistetaan tiedonkulku ja kuntoutuspolut. Koulu on monen perheen ainoa ulkopuolinen sosiaalinen yhteisö, joten sen merkitys nuoren tukemisessa esim. HOJKS, on keskeistä. Tuki tulisi räätälöidä yksilöllisen tarpeen mukaan perhettä ja nuorta motivoiden.

Palautteissa pohdittiin myös kuntoutuskurssitoiminnan tiedottamisen haasteita ja keinoja. Kuntien yhdyshenkilöiden kuten sosiaali-, terveys- ja koulutoimen kautta tiedottaminen koettiin luontevaksi. Myös työvoimatoimisto, järjestöt ja KELA mainittiin tärkeiksi kanaviksi. Nuorille tiedottamisessa facebook ja netti ovat tehokkaita sekä nuorten oman äänen ja ns. viidakkorummun merkitys nostettiin esille. Osallistujat painottivat laajan tiedottamisen tarpeellisuutta ja hyvien tulosten esille tuomista mediassa esim. televisiossa mainostaminen. Koulutusten ja tiedotustilaisuuksien järjestämistä pidettiin hyödyllisinä.

Pohdinnan alla oli myös kuntoutuskurssitoiminnan jatkuvuus ja järjestäminen projektin jälkeen. Koska sekä kunta- että valtion talous on tiukkaa, voi olla vaikeata löytää taloudellisia resursseja. Kunnan puolelta maksajatahoiksi ehdotettiin sosiaali-, terveys- ja koulutoimea sekä erikoissairaanhoidoa. Myös KELA ja työvoimahallinto nimettiin mahdollisiksi rahoittajiksi. Lisäksi ehdotettiin erilaisten yhdistysten, järjestöjen, säätiöiden, yritysten ja seurakunnan osallistumista järjestelyihin. Miten tarve ja tarvitsijat sekä maksajat kohtaisivat?

Osallistujat toivoivat kurssitoiminnalle jatkuvuutta sekä yli 20-vuotiaille järjestettävää kuntoutuskurssitoimintaa. Vaikuttavuuden arvioimiseksi ehdotettiin säännöllistä seuranta- ja jatkokursseja. Samalla huolehdittaisiin, ettei perhe jälleen jää tuen ulkopuolelle. Lisäksi toivottiin enemmän ns. matalan kynnyksen palveluita, kuten avoimia vertaistukiryhmiä.

Tilaisuus sai kiitosta erityisesti dialogisuudesta sekä nuorten ja vanhempien kokemusten esiintuomisesta. Osallistujat kokivat tilaisuuden myös mahdollistaneen verkostoitumista muiden läsnäolijoiden kanssa. Enemmän konkreettista tietoa olisi toivottu kurssien sisällöstä. Lisäksi tuotiin esille tiedottamisen tarpeellisuutta, jotta aihepiiri saavuttaisi laajemmankin joukon. Myös asiakasryhmän ohjaamiseen kaivattiin konkreettisia työkaluja.

Tutkimukset ja päivän esitykset on luettavissa osoitteessa: www.savas.fi/materiaalipankki.

Tilaisuudesta on julkaistu artikkeli ADHD-lehdessä 1/2011 (liite 11) otsikolla ”Huomaisin, että on ihmisiä, jotka auttaa. Silloinhan selviää mistä vain!”

6. PROJEKTINHALLINTA- JA HENKILÖSTÖPROSESSIT

6.1 Seuranta ja arviointi

Elämänlanka-projektissa on toteutettu jatkuvaa projektiprosessin itsearviointia ja seuranta. Projektipäällikkö on vastannut projektinhallinta- ja henkilöstöprosessien toimivuudesta yhdessä Savon Vammaisasuntosäätiön johdon kanssa. Projektitiimi on arvioinut toimivuuden vuosittain. Projektikohtainen arviointi ja esille nousseet kehittämiskohteet on käsitelty vuosittain Savon Vammaisasuntosäätiön johdon katselmuksessa ja Elämänlanka-projektin johtoryhmässä. Projektitoimintaa arvioidaan suhteessa säätiön yleisiin SHQS-laatukriteereihin:

Arvot ja tavoitteet
Johtamisjärjestelmä
Henkilöstövoimavarat
Tilat, laitteet ja tarvikkeet
Projektin prosessit
Arviointi ja kehittäminen

Vuoden 2010 lopulla kehittämissyksikön projekteissa valmistauduttiin ulkoisen laadun tunnustuksen auditointiin.

6.2 Johtoryhmän arvio projektin toiminnasta

Elämänlanka-projektin johtoryhmän tehtävänä on hyväksyä tarkennetut työ- ja toimintasuunnitelmat, suunnata resurssit, seurata ja arvioida projektin tavoitteiden toteutumista, huolehtia projektin oppimisprosessin johtamisesta ja projektin tarvitsemasta tuesta sekä vastata projektin onnistumisesta.

Projektin johtoryhmän suppeampaan ydinryhmään kuuluvat seuraavat Savon Vammaisasuntosäätiön ja Honkalampi-säätiön edustajat:

Toimitusjohtaja Jouko Hämäläinen, Savas
Kehittämisojohtaja Sari Kokkonen, Savas
Projektipäällikkö Kirsi Ruutala, Savas
Toimitusjohtaja Jouko Liukkonen, Honkalampi-säätiö
Kuntoutuspäällikkö Merja Hyytiäinen, Honkalampi-säätiö

Vuonna 2010 johtoryhmä kokoontui laajemmalla kokoonpanolla 2 krt/v (keväällä väliraportin ja syksyllä toimintasuunnitelman hyväksymisen yhteydessä). Edellisten säätiöiden edustajien lisäksi laajennetun johtoryhmän kokouksiin osallistuivat seuraavat henkilöt:

Hallituksen pj.Sakari Nuutinen, Savas

Hallituksen pj. Pekka Kettunen, Honkalampi-säätiö
 Vastaava kuntoutusohjaaja Marjo Hujanen, Elämänlanka-projekti
 Kuntoutusohjaaja Kirsi Rönkä, Elämänlanka-projekti
 Kuntoutusohjaaja Marita Hirvonen/Leila Ryyänen, Elämänlanka-projekti

Suppeampi johtoryhmä käsitteli projektin asioita lisäksi puhelimen ja sähköpostin välityksellä.

Laajennettu johtoryhmä arvioi projektin toimintaa Swot-analyysin (**S**trengths, **W**eaknesses, **O**pportunities, **T**hreats) avulla. Johtoryhmän jäseniä pyydettiin pohtimaan Elämänlanka-projektin toimintamallia vahvuuksien, heikkouksien, mahdollisuuksien ja uhkien kautta sekä vastaamaan neljään apukysymykseen. Alla on koottuna tiivistelmä nelikenttäanalyysistä. Tarkempi yhteenveto annetuista vastauksista on liitteessä 12.

<p>Vahvuudet (A)</p> <p>1. Kurssirakenne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - monimuotoinen kurssirakenne - mahdollisuus tarttua myös äkillisiin kriisitilanteisiin + tuen tarpeisiin - kurssimuotoisuus - palveluohjaus <p>2. Ekokulttuurinen näkökulma:</p> <ul style="list-style-type: none"> - perheiden kuuleminen - asiakkaan ja lähipiirin sitouttaminen - tehoisku nuoren itsenäistymiseen <p>3. Resurssit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - asiantuntemus - ammattitaitoinen henkilöstö 	<p>Heikkoudet (B)</p> <p>1. Kurssirakenne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pieni kohderyhmä - toimivimman toteuttamismallin löytyminen - kuntoutuksen nykyisten ja tulevaisuuden suuntauksien huomioiminen riittävässä määrin <p>2. Resurssit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Honkalampi-säätiön kokemuksia kurssitoiminnasta ei ole hyödynnetty riittävästi - kallis kuntoutusmuoto
<p>Mahdollisuudet (C)</p> <p>1. Kurssirakenne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - käyttökelpoinen kuntoutuskurssimalli <p>2. Yhteistyömahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kelan kanssa: <ul style="list-style-type: none"> → huomioitava kustannusrakenteessa → mahdollistaa vakiintunemman rahoituspohjan → standardeihin vaikuttaminen? - kuntien kanssa: <ul style="list-style-type: none"> → kuntakumppanuuksien käynnistäminen → eri kustannuslaskelmia ja vaikuttavuuden arviointia kuntoutuksen merkityksestä <p>3. Muut keinot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - markkinointi - tarpeen tiedostaminen - molempien säätiöiden työkalu 	<p>Uhat (D)</p> <p>1. Rahoitus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuntien heikko maksuhalukkuus - kallis hinta - Kelan suhtautuminen <p>2. Sisäiset uhat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - säätiöiden suhtautuminen - toiminnan ”osa-aikaisuus” <p>3. Ulkoiset uhat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vaikuttavuuden näyttö ei vielä vakuuta - ulkopuolinen toteuttaja <p>4. Yhteiskunnalliset:</p> <ul style="list-style-type: none"> - palvelujärjestelmän toimintatapa

6.3 Henkilöstön osaamisen kehittäminen

Koulutus

Savon Vammaisasuntosäätiön projektien työntekijöiden osaamisen kehittämistä tuetaan laatimalla vuosittainen koulutussuunnitelma. Kouluttautumisella tuetaan projektin tavoitteiden saavuttamista ja työntekijäkohtaista kehittymistä. Henkilöstö osallistui v. 2010 seuraaviin koulutuksiin ja omaa osaamista kehittäviin prosesseihin:

- projektipäällikkö Kirsi Ruutala
Etelä-Savon vammaisfoorumi
27.4.2010, Pieksämäki
- vastaava kuntoutusohjaaja Marjo Hujanen:
Autismin talvipäivät: "Yhteistä, erityistä ja yhteistyötä"
5.-6.2.2010, Pori/Autismi- ja Aspergerliitto ry.

Perheen voimavarojen, vahvuuksien ja vaikeuksien arviointimenetelmä-koulutus

4.3., 25.3. ja 22.4., Helsinki/Suomen Mielenterveysseura

- kuntoutusohjaaja Marita Hirvonen
Neuropsykiatrinen valmentaja-koulutus (15 op)
30.11.2009-18.1.2011, Joensuu
- projektipäällikkö Kirsi Ruutala, vastaava kuntoutusohjaaja Marjo Hujanen, kuntoutusohjaaja Marita Hirvonen, kuntoutusohjaaja Kirsi Rönkä
Tutustuminen ODL:n ja Oulun kumppanuuskeskuksen toimintaan
8.-9.9.2010, Oulu
- Vastaava kuntoutusohjaaja Marjo Hujanen, kuntoutusohjaaja Marita Hirvonen, kuntoutusohjaaja Kirsi Rönkä
Mielenterveysmessut
23.-24.11.2010 Helsinki/Mielenterveyden Keskusliitto

Kehityskeskustelut

Projektipäällikkö kävi kaikkien työntekijöiden kanssa vuosittaiset, henkilökohtaiset kehityskeskustelut, joissa arvioitiin työn sisältöä, osaamista ja tuloksia, työssä jaksamista ja ammatillista kehittymistä sekä työyhteisön ja yhteistyön toimivuutta. Keskustelussa työntekijä ja esimies antoivat palautetta toisen toiminnasta. Yhteistyössä kirjattiin työntekijän henkilökohtaiset tavoitteet tulevalle kaudelle sekä kehityssuunnitelma.

Työnohjaus

Projektitiimi osallistui vuoden 2010 aikana kahdeksan kertaa ryhmämuotoiseen työnohjaukseen (8 x 1,5 h). Työnohjaajana toimi psykologi Kaarina Savolainen. Työnohjauksen tavoitteena oli työn sisältöjen arviointi ja kehittäminen sekä työtapojen ja yhteistyön kehittäminen. Työnohjausta pidettiin tarpeellisena ja onnistuneena. Työnohjauksen avulla voidaan varmistaa määräaikaisen ja haastavan kehittämistyön onnistuminen.

Grundtvig-kokemustenvaihto ja oppimiskumppanuus Euroopassa

Savon Vammaisasuntosäätiö ja Elämänlanka-projektin työntekijät olivat mukana EU:n Grundtvig-oppimiskumppanuudessa, joka päättyi 31.7.2010. Mukana yhteistyössä olivat Suomen lisäksi eri organisaatioiden edustajat Romaniasta, Saksasta ja Portugalista. Tavoitteena oli lisätä koulutuksen ja kuntoutuksen parissa toimivien partnereiden kokemusten vaihtoa, Eurooppa-tietoisuutta sekä osallistaa organisaatioiden nuoria asiakkaita/oppilaita yhteisen Eurooppa-pelin suunnitteluun ja toteuttamiseen. Elämänlanka-projektin kuntoutuskursseilla mukana olleet nuoret osallistuivat pelin suunnitteluun. Kumppanuuteen osallistuneiden organisaatioiden edustajat vierailivat Suomessa 23.–27.3.2010). Vastaavasti Elämänlanka-projektin neljä työntekijää osallistuivat kumppanuuden päätöstapaamiseen, joka tapahtui Azorien Terceira-saarella (12.-16.6.2010). Toiminnasta aiheutuneet matkustus-, majoitus- ja osa palkkakuluista on katettu oppimiskumppanuuteen myönnettyllä EU:n avustuksella.

Liitteet: